

protestáns Téka

A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi
Karának diákújsága

II. évfolyam 7. szám, 2007. november.
Megjelenik évente 8 alkalommal:
*február, március, április, május,
szeptember, október, november, december.*

Felelős kiadó:
Dunamelléki Református Egyházkerület

Felelős szerkesztő:
Dr. Békési Sándor, a KRE-HTK dékánja

A szerkesztőség címe:
1092 Budapest, Ráday utca 28.
Tel/fax: 06/1-218-0266, 06/30-488-8780
e-mail: protestansteka@gmail.com

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság:
Apostagi Zoltán Adorján, Csőke János, Damásdi Luca,
Esztergály Előd Gábor, Gyerkő Imola, Hajdú Éva,
Kókai Géza, Murányi Melinda, Ruzsa-Nagy Zoltán,
Tóth Emese Tünde.

Korrektor:
Damásdi Luca, Dr. Egeresiné Szűrszabó Anikó,
Gyerkő Imola és Tóth Emese Tünde

Főszerkesztő és tördelő:
Esztergály Előd Gábor

Leveleiket, kézírataikat elektronikus és postai úton is
fogadjuk. A kéziratokat nem őrizzük meg és
nem küldjük vissza.

A folyóirat megjelenését és terjedelmét az eladott
példányszámok határozzák meg, ezért minden támo-
gatást hálás szívvel fogadunk a következő számlaszámra:

Dunamelléki Református Egyházkerület
HVB Hungary Bank
10918001-00000014-94920050

ISSN 1788-8778

Nyomás és kötés:
Graphitype Kft., Budapest

Felelős vezető:
Kosz János

A Protestáns Téka ára: 170 Ft

Tartalom

BEVEZETŐ GONDOLATOK

Czine Mihály, *Utószó* 2

PRÉDIKÁCIÓ

Csiha Kálmán, *Végítélet aratásra és szünetre* 9

ÉLŐ EMLÉKEZET

Csiha Kálmán életrajza 13

Jakab Bálint Mihály, *Hitről és magyarságról,
múltról, jelenről és jövődőről – beszélgetés*

Csiha Kálmánnal 19

Csiha Kálmán a gyülekezetépítésről 26

Csiha Kálmán teológiai és irodalmi mun-
kássága 34

ELŐFIZETÉS

Az újság előfizethető személyesen, vagy a
Dunamelléki Református Egyházkerület
számlaszámára befizetett előfizetési díjjal,
jelezve annak jogcímét.

Az újság előfizetésének ára 1 évre
(postaköltséggel): 1300 Ft/8 szám.

Címlapon: Oltárkő, Békás-szoros, Erdély
Hátlapon: máramarosi vízesés, Erdély

JELLEN SZÁMUNKBAN KÖZREMŰKÖDTEK:

Bölcsföldi András, a KRE-HTK spirituálisa
Jakab Bálint Mihály, szombathelyi lelkipásztor
Apostagi Zoltán Adorján, III. évf., lelkész szak
Damásdi Luca, IV. évf., vallás tanár-magyar szak
Esztergály Előd Gábor, IV. évf., lelkész szak
Miklósi-Hosszú Ö. Koppány, III. évf., lelkész szak
Molnár Zsolt, III. évf., lelkész szak
Szanyi Ferenc, IV. évf., lelkész szak
Tóth Emese Tünde, III. évf., lelkész szak

„Hálát adok a Krisztus Jézusnak, a mi Urunknak, aki engem megerősített, hogy hűnek ítélt és szolgálatára rendelt.“ (1Tim 1,12)

SZERKESZTŐBIZOTTSÁGI GONDOLATOK HELYETT

CZINE MIHÁLY

UTÓSZÓ*

Igehirdető papok, poéta igehirdetők kezdetől voltak egyházunkban, akik két vagy három pogány között is szószólói voltak Istennek és népünknek. Templomokat emeltek és iskolákat építettek, s a Biblia mellett, ha tehették, forgatták a tollat, s ha a sors úgy kívánta, felkötötték a kardot is. Kálvin nélkül, a protestantizmus nélkül – ezt már nem csak a költők mondják – aligha maradt volna meg a magyarság. Az igaz pré-

**In Csiha Kálmán, Fény a rácsokon – Börtönének valomása. Kiadó: a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója. Budapest, 1992.*



Az oldalak alján végigfutó szürke sávban Csiha Kálmán utolsó beszélgetése olvasható a budapesti teológus hallgatókkal, amelynek alkalmá és helyszíne a 2007. november 7-12. között megtartott *Honvesztés vagy honfoglalás?* című evangélizációs hét volt a Fasori Református Egyházközségben.

dikátorok minden időben hűséggel szolgálták Istenüket és népüket. Török időkben is hirdették Isten Igéjét, s bárhogy is tiltották be tanácskozásait a hatalmas osztrák császár parancsára, mégis megtartották azokat a mindenható Isten nevében. Nem rettentette el tiszteleteseinket hitüktől még az ellenreformáció gyászévtizede sem – pedig akkor kétszázötvennél is több protestáns papot és tanítót ítéltek gályarabságra – emléküket ma már Róma püspöke is megkövette. Nem csak Sztárai Mihály és Szegedi Kis István, Sellyei István és Kocsi Csörgő Bálint régi századokbeli példáira utalhatunk, de mellettük még neves és névtelenségben maradt tiszteletesek százaira is, akik – a maguk helyén – valamennyien a hit és magyarság hősei voltak. Akikben élt a Krisztus.

Sok ilyen tiszteletest ismerek magam is, itthon és a szomszédságban; még a tengereken túl is. Gyülekezeti lelkészek és főpapok között egyaránt. Közülük való Csiha Kálmán is, az Erdélyi Református Egyházkerület püspöke. Eleinte csak barátaim, ismerőseim szavaiból hallottam róla: marosvásárhelyi, fiatalon tíz évig szigorított börtönre ítélték, fel *nem* jelentésért. Szabadulása után a leginkább egyházellenes, a szélsőségesen magyarellenés időben öt gyüleke-

zetet szervezett. Öt új gyülekezetet, mikor a harangok is sok helyt elnémultak. Töretlenül hirdette az Igét a pusztaságos, nehéz időkben, azzal a reménységgel, hogy kihozza Isten népét Egyiptomból, a szolgaság házából. Hittel él és hitet ad; építi a lelkekben a házat, az otthont. A békesség- és szeretetfalakat.

Aztán láthattam és hallhattam is többször. Először a Farkas utcai templomban, püspökké szentelésekor. Annyi embert templomban csak Kós Károly temetésén láttam: tiszteletesek, katolikusok és ortodox papok, tanárok, írók, kétkezi munkások Erdély minden részéből; százak vagy talán ezrek is kívülrekedtek a templomon, ünneplő és reménykedő emberek, arcukra vésett történelemmel. Már a kezdő éneket felségesen visszhangozták az ötszáz esztendő falak: *Hallgass meg, Izrael pásztora...* A záró zsoltár – *Tebenned bízunk eleitől fogva...* – már szinte emelgette a boltíves mennyezetet. A zsoltárokkal keretezett időben hangzott el a hazaiak és a külföldiek püspökköszöntése, s a tizenhat erdélyi egyházmegye espereseinek felszentelő áldása, meg a Kolozsvár-belvárosi gyülekezet és a marosvásárhelyi Gecse utcai gyülekezet kórusának éneke. Ünnepe volt, felséges nagy ünnep a szívekben, imilyen csak a Szentlélek kitöl-

Hogyan lehet 2007-ben elérni az embereket, a posztmodern embert?

Benne kell éljünk az életben. A keresztyénség nem elefántcsonttorony, nem teologizálgatás – tudni kell a teológiát, nyilván nem ellene akarok beszélni – hanem szolgálat Jézus Krisztusnak. Tehát úgy kell nézzétek, hogy az egyház Jézus Krisztus serege a földön. Ugye, a Káté is azt mondja, hogy Isten magának az igaz hitben elválasztott örök életre gyűlt sereget gyűjt. S ennek a seregnek ti lesztek a tisztjei. De csak úgy érdemes lelkipásztornak lenni, ha erre elhatározzátok magatokat. Ha nem arról van szó elsősorban, hogy van-e fürdőszoba vagy nincs fürdőszoba, hogy milyen a parókia, hogy milyen a fizetés, hanem ha az a kérdés, hogy hogyan tudom szolgálni az Úr Jézust. Ezt magatokban kell először tisztázni, mert ha más lesz az első, akkor boldogtalan papok lesztek. És hogyha Jézus lesz az első, akkor boldog papok lesztek. Mert az emberek látják, olyan, mint a tükör. A tükörbe ha belemosolygunk, akkor visszamosolyog. Belemosolyodunk, visszaacsarkodik. És az emberek lelkébe csak úgy tudtok belemosolyogni, mint ahogy a villanykörte is csak úgy tud világítani, ha be van kapcsolva mind a két pólushoz. Egy szál drót nem elég, mind a két szál drót kell. Tehát az ember csak úgy lehet boldog lelkipásztor, igaz lelkipásztor, ha be van kapcsolva az Isten szeretetéhez és a gyülekezet szeretetéhez. Népünk szeretetéhez, Isten szeretetéhez úgy, hogy benne élek a Bibliában, és nyilván

etésének ünnepén lehet. Az idő is történelmi fordulóban reménykedhetett. 1990 Péter-Pálja volt, június 29.; a kegyetlen diktatúra nemrégi bukása után a szeretet és igazság közeli eljövételében reménykedtek a szívek.

Akkor lépett a szószékre Csiha Kálmán, Erdély frissen megválasztott püspöke. A negyvennegyedik püspöke. Még meg sem szólalt, máris nyilvánvaló volt: igaz a legendája. Az Erdélyi Református Egyházkerület megtalálta Istentől rendelt pásztorát. Fölmagasodva állt a szószéken, földrengéses arcán hit és szeretet. Istent segítségül hívva a mennyei kenyérről prédikált, János evangéliumának alapján. Az öt kenyér és a két hal csodájáról. „Nagy kenyércsodának” nevezik az írásmagyarázók ezt a történetet. Sokszor hallottam, gyermekkorom óta, erről a csodáról prédikálni; megrendítőbben még soha. Emlékszem a gondolatmenetére – jegyzeteket is próbáltam készíteni: ismeri ezt az éhező, kenyérré vágyó sokaságot. Negyven év alatt rettenetes veszteségeik voltak – iskoláikat mind elvették, hatvan parókia üres, árvaházaik elvesztek –, de öt kenyeret őrizgetett negyven esztendőn keresztül ez a nép. Annyi minden elveszett, de ebből az öt kenyérből nőhet a csoda. Ha hallgatunk Jézusra. A kenyeret Jézus

adta a tanítványoknak, s a tanítványok a sokaságnak. Együtt kell indulni, Jézus kezéből átvenni és továbbadni a kenyeret. S még utána is van feladat: összeszedni a maradékot. Negyven év gyötrelm-, veszteség- és sérelemhullámai után elindulni, összeszedni, ami még megmaradt, hitben, reménységben. Lesz belőle tizenkét tele kosár... Tisztán, pontosan fogalmazott minden szót, az *itt állok, másként nem tehetek* elszántságával. Mintha Mózes csipkebokra is ott lóbogott volna a szavaiban. Mintha a palástja is szárnyakká kezdett volna változni. Mindannyian éreztük: Isten igaz embere áll a szószéken. Az új püspök méltó folytatója a legjelesebb elődöknek is, köztük Dávid Ferencnek, Keserői Dajka Jánosnak, Gelei Katona Istvánnak, Zágoni Aranka Györgynek és Makkai Sándornak. A 16. század derekán alakult Erdélyi Református Egyházkerület most felszentelt püspöke negyvenhárom elődjével együtt szimbolizálja – ahogy már meg is írták – az Erdélyi Főnixet, a mitologikus madarat, aki hamvaiból is újjáéled és a magasságok felé szárnyal.

Felsorolni se lehetne a püspökké szentelt Csiha Kálmán minden szolgálatát. Csak néhányat hadd említsünk: az állandó igehirdetés, az egyházkormányzás nehéz munkája mellett létre-

őszintén szeretem Istent, és követem. Ezt nem kell magyaráznom nektek. Az emberek szeretetéhez pedig úgy, hogy látogatom a családokat.

Ez nagyon fontos. Ha elszakadtok a gyülekezettől, és elméleti lelkipásztorok lesztek, akkor nem lesztek boldog lelkipásztorok. Mert igaz az, hogy a gyülekezet egyszercsak megérzi. Megérzi, mert olyan, mint egy gyermek. A gyermek is megérzi a dolgokat. És a gyülekezet is megérzi, hogy szereted-e őszintén Istent és szereted-e őszintén a gyülekezetet. És ha valamiben nincs őszinteség, akkor már hiába prédikálsz. Mert ez olyan forma dolog, mint hogy a hang terjedési közege a levegő. Csináltunk ilyen kísérletet annak idején, mikor középiskolás voltam, hogy egy üvegburába villanycsengőt vezettek, és kiszívták belőle lassan a levegőt. Először hallatszott a csengő, és azután már csak vert a csengő, de nem hallatszott semmi, mert nem volt levegő a burában, nem tudta közvetíteni a hangot. Ahogy a hang közlekedési közege a levegő, éppen úgy az evangélium terjedési közege a szeretet. Ha ez nem lesz meg bennetek, hiába filozofáltok, és a leggyönyörűbb dolgokat mondhatjátok, nem fog elérni a szíveig. Mert a szívig csak szívtől ér el a szó. Az észtől nem. Csak a szívtől ér át a szó. És az, aki csak az emberek eszének beszél, az ne csodálkozzon, ha nem tudja megmozgatni a szíveket. Szívtől szívig kell, észtől észig – mert nyilván annak is benne kell lenni.

Az az én életem tapasztalata, hogy nagyon igaz, amit az Úr Jézus mondott: ha ebben a földi életben, valaki elhagyja apját és anyját és mindent, ezerannyit kap

hozta – természetesen szolgatársaival együtt – a Kolozsvári Református Líceumot. Egyházkerületében sorra épülnek a templomok és szerveződnek a gyülekezetek, az ő hathatós segítségével. S megírta börtönévei történetét, illetve vallomásait az emberről, a hitről, az Istenről.

Fény a rácsokon – írta vallomásai fölé. A címet maga értelmezi legteljesebben: élete a fények és a rácsok világa volt. „A rácsoké, melyek a földből nőttek, s amelyeket gyűlöletből, haszonlesésből, lélekárlásból, hiszékeny emberek félrevezetéséből, megfélemlítéséből ácsolt egy magát egyedül megmentőnek nevező ideológia.“ De élete a fények világa is volt: „A fényé, ami egy szép gyermekkor emlékéből most is visszasüt. A fényé, ami ajándékképpen hullt egy családra, ahol hittek Istenben, az örök életet szerző Jézusban...“ „A rácsok a földből nőttek, a fény az égből jött. A magasság, a hatalom, a tiszta jóság és az örök új erő, Isten volt benne.“

Börtönvallomásaiban mindvégig arról beszél teljes meggyőződéssel, hogy a rácsok világában a fény, Isten mentette meg: nem engedte a rácsokat átnőni a lelkén. Ezért – vallja maga is –, hogy bár fogsága történetét írja, valójában sohasem érezte magát fogolynak. „Mert fogollyá nem az lesz – vallja –, akit rácsok mögé zárnak,

hanem akinek átnőnek a lelkén a rácsok. De aki tudja, hogy van valaki, aki minden rácsnál hatalmasabb és hozzá kötődik és Tőle kap erőt, azt fogollyá tenni nem lehet soha.“

Csiha Kálmán Isten eme „rácsok felett tündöklő csodáiról“ vall könyvében. Szuverén, igaz emberséggel, hívő lélekkel. Mint egykor a gályarabok: a hullámok felett is bízva Isten megtartó kegyelmében.

Ezért is van annyi új szín a művében. A legtöbb börtöntörténet a rettenetességeket, a megaláztatásokat, az éhezéseket részletezi – Csiha Kálmán az ilyen mozzanatokra inkább csak utal; az Isten megtartó kegyelmére figyel inkább. Pedig hat és fél esztendő telt a rácsok mögött, megjárta Marosvásárhely, Szamosújvár, Perit-rava, Salcea, Braila, Jilava börtönait, s vele, mint annyi paptársával, a vallatók s a börtönparancsnokok sokszor még a többi elítéltnél is kegyetlenebbül bántak. Nagy földije, Kazinczy – Csiha Kálmán is Érsemlyénben született – valamikor még legalább önvérével írhatott levelet a börtönből, de ő már hiába vágta, szurkálta ujjait, annyi vér sem serkedt, ami a megszólításhoz elég lett volna. A fogolytáborokban ott kísértett gyakran a halál, a vérhas, a tífusz; volt, mikor már maga is a halál torkában volt. Volt,

érte az örök életben és már a földön is. Ez nem azt jelenti, hogy most a szüleiteket tagadjátok meg – nyilván. Hanem azt jelenti, hogy ezer testvért kaptok, mindent kaptok, ha őszintén nem ti vagytok az elsők, hanem Krisztus. És nem úgy van, hogy nyolctól tízig rendelek, és utána nekem semmi közöm, mert akkor élem a magánéletemet. A lelkipásztornak nincs magánélete. Ezzel számolni kell. Az más eset, hogy ha majd lelkipásztorok lesztek, szabadságra menjete el. Menjete el, mert kell kikapcsolódás és kell felfrissülés, és nem szabad belefáradni, el kell menni. De különben, amikor ott vagy a gyülekezetben és szolgálasz, akkor nincs olyan, hogy ez most az én magánéletem, és másképp élek, mint mikor a szószéken vagyok. Az egy család. Egy csodálatos család a gyülekezet. Az Úr Jézus ott lakik az öreg néni szívében, meg a fiatalok szívében is. Nem is tudjuk, hogy hol lakik, de ott lakik. Ott van és ez tartja össze.

A lelkipásztori szolgálatnak, vagy mondjuk a gyülekezeti szolgálatnak még két alappillére van a szereteten kívül, amiről beszéltem – mondjuk így: technikailag. Az egyik, hogy összegyűjteni az embereket a templomba, és a másik, hogy adni valamit az embereknek a templomban, hogy érdemes legyen nekik jönni. Ez olyan, mint a szív. A templom a gyülekezet szíve, és mint ahogy a szívbe bejön a vér és átpumpálja a tüdőn, és felfrissíti, és megint kiküldi a sejtekhez, és így tudunk mozogni. Éppen így van a gyülekezet is. A gyülekezet akkor él, ha a vörösvérsejtek felfrissülnek benne, az emberi életek felfrissülnek benne. De hogy néz

mikor – mivel nem tudták a besúgásra rávenni – negyvennapos magánzárkára ítélték. Ott is, mindenütt a szívében élő Istenre figyelt mindenekelőtt, az Isten csodálatos közelségére.

Emlékezetesnél emlékezetesebb képekben rögzíti a börtönéletet s a maga lelkületét. Vásárhelyt vannak a börtönben, a Gecse utcai templomból behallatszik a harangszó. Ilyenkor áhítatot tart, imádkoznak, s ha lehet, halkán énekelnek. „A börtön – írja – templommá lesz, és köztünk jár Jézus.“ Már nem is egyszerű papnak képzelet magát, úgy véli, Isten szolgálatra küldte ide. Úgy érzi: egy különös, meggyötört gyülekezet pásztora. Másik kép: karácsony a börtönben. Még 1958-ban, fogsága elején. Az ünnep bejön a vasajtókon, a rácsokon, a bedeszkázott ablakokon. Énekelni kezdenek magyar karácsonyi énekeket és román kolindákat. Már énekelnek a második, a harmadik cellában is; már zeng az egész börtön. „A börtön valami csodálatos, furcsa templommá változik“. A rabok énekelnek, az örök hallgatnak. Krisztus jár a folyosón. Ismét más kép: Peritpava, Dunadelta. Őrtornyos, szögesdrótos barakk-tábor. A barakk hátánál kőrakás. Vasárnap a rabok ide húzódnak istentiszteletet tartani. Ami tilos. Szétszóródva ülnek hát, mintha csak beszélgetnének. S Isten

bejön a szögesdrótok mögé: Csiha Kálmán úrvacsorát oszt, új kenyérre. A huszonöt dekás málé kenyér fejadagját osztja kenyérként, s a vízzel kevert, kissé megerjesztett ötven grammnyi marmaládét adja úrvacsorai borként. Mert – vallja Csiha Kálmán – a börtönhatalmak meztelekre vetköztethetnek, halálra éhezethetnek, de a Krisztust nem vehetik el tőlünk. A rabok a templomozás békességével térnek vissza a barakkokba. S a II. Helvét Hitvallás meghagyására emlékezve: az istentisztelet pedig minden időben megtartassék.

Hasonlóan emlékezetes képeket még bőven idézhetnénk Csiha Kálmán könyvéből; akár egy filmhez elegendőt. S más jellegű részeket is; a polgári, a civil életből. Sok-sok arcot megrajzolt, papokat, tanárokat, iparosokat, kismestereket, parasztokat; szilánkjaiiban, foltjaiban a kedves szülőházat és a régi Kolozsvárt, az omladozó kincses Kolozsvárt, „amely szegényen is kincses tudott lenni és maradni.“ Különösen emlékezetes képet fest a Kolozsvári Református Teológiáról. Itt – írja – nem volt osztályharc. Maksay Albert, a dékán verseket és novellákat írt, s a teológusokat is megelőzte a köszönésben, a prófétikus Nagy András előadásaiban az Ószövetség betűinek résén valóban átfűjt a Szentlélek szele, a láge-

ki ma Magyarország? Hány százalék jár templomba? Nem tudjátok, mert nem is tudhatjátok. Mert Magyarországon nincs számba véve, hogy hány lélek jár egy gyülekezetbe, csak az, hogy hány adófizető. Itt van az első nagy hiba. Falun az utolsó birkapásztor is tudja, hogy hány birkája van. Magyarországon a lelkipásztorok nem tudják. Nem a lelkipásztorok hibásak érte, hanem a magyarországi szisztéma. Tehát elsősorban ezt kell megváltoztatnotok.

Na de két dolog van: összegyűjteni a gyülekezetet, és adni valamit a gyülekezetnek. Erről nagyon sokat lehetne beszélni. Az összegyűjtésnél nagyon fontos a családlátogatás. Nálunk Erdélyben az az egyházi törvény, hogy minden gyülekezetben minden lelkipásztor minden évben végig kell látogassa a saját gyülekezetét. Ha nagyon nagy a gyülekezet, akkor legalább kétszázötven családot minden évben. És ez nem sok. Mert azt mondom: csütörtökön csak családot látogatok. Semmit nem csinállok akkor. És meg is tudom állni, hogy semmi más nem csinállok akkor, mert ha beteg lennék és ágyban feküdnék, akkor is menne a dolog. És egy nap meg tudsz látogatni tíz családot. Mert nem kell ott órákig ülni, hogy már arra várjanak, hogy mikor mész már el, mert odakozmál az étel, hanem azt megérzi az ember. Tíz családot meglátogatsz naponta, háromszázhatvanöt nap van egy évben, mondjuk csak hatvanöt maradjon a szabadságra és erre-arra, az háromszáz család egy évben. De azt a csütörtököt azt nem szabad hagyni. Vagy falun, akkor más. Mert falun nyáron aratás van, meg mindenféle, akkor télen láto-

reket járt, Dél-Erdélyből jött Nagy József minden szaván átütött a líra. Tavaszgy Sándorról, Dobri Jánosról, Juhász Istvánról, Imre Lajosról, Nagy Gézáról, Gönczy Lajosról – valamennyiükről szeretettel emlékezik. S elismerően szól minden gyülekezetében helytálló – sokszor meghurcolt és elítélt tiszteletesről is. Okkal vallja – vitázva azokkal, akik szerint az otthonmaradt papok eladták magukat: az egyházat nem azok tartották meg, akik elmentek, „hanem azok a lelkipásztorok, akik itt maradtak, vállalva egy esetleges új bebörtönzést, vagy egyszerűen egy lélekölő diktatúrát, de a népet is, amelyet rájuk bízott az Isten. Mert a legvadabb időben sem volt földalatti egyház. Volt a föld alatt is dolgozó egyház. Gyülekezetek és lelkipásztorok voltak. Megkínozva, megfélemlítve, a munkájukban leszorítva, de nem bújtak föld alá. A föld felett élték át a nagy szárazságokat s a pusztító jégesős viharokat is“.

A tudós és tiszteletes, a gyötörtén is helytálló papok mellett sugárzó szeretetű képet ad édesanyjáról és a papfeleségekről is. Édesanyja gályarabok leszármazottja, a papfeleség az ő hitvese. Más arcú, mint az irodalomból ismert galamb papnék. Az elveszett forradalom idején, 1956-ban indultak közös útra. Az ifjú feleség békés falusi parókiáról álmodott, hat gyermek felneve-

léséről. Jutott helyette – mint a férj írja – letört forradalom, rohanó város, egy kislány, akit az édesanyja a bebörtönzött apának csak hat év után tudott megmutatni. „Jutott neki zaklatott világ, Csernobil és rákos daganat... Halál mezsgyéje és szekuritátos félelem.“ De jutott valami más is – ahogy ugyancsak Csiha Kálmán írja: „Valami csodálatosan szép, fizikailag is új életet adó menyeyei erő, valami abból, amit Dávid megírt: Még ha a halál árnyékának völgyében járok is, nem félek a gonosztól, mert Te velem vagy.“ Ez a feleség – maga is teológus – vita nélkül vette tudomásul – nőként, anyaként és nagyanyaként is: egy papnak első a hivatása; a család is csak Isten után következik. Töretlenül szerették Istent és egymást. Zsarnokság által nyomorított életük ezért is lehetett – és lehet – sugárzóan szép.

Az Isten iránti bizalomból és a feleséghöz fűződő szerelemből születtek Csiha Kálmán versei is. Az első vers az első börtönéjszakán. Még Kolozsvárt. Párszáz méterre a feleségtől, a Teológiától, a magiszteri vizsgáktól, mégis mérhetetlenül messze:

*Hány erdő, hegy és hány rét kint maradt!
Kizárták a hóborított fákat
S az életet – egy fél óra alatt.*

gatsz minden nap, egy-két hónapig. De mindenkit végiglátogatsz. És nagyon fontos a sorban való látogatás. Mert nagyon fontos a konferencia is, meg mindezek, ez mind nagyon jó. De ez csak olyan, mint amikor a parton ül a halász és pecázik. Vagy várja, hogy kiugorjon egy hal a partra és akkor elbeszélget vele. De a sorban való családlátogatás az olyan, mint mikor a mélyben a meritőhálót végig viszed és Jézus példázata szerint kifog minden halat. Jót és rosszat, és mindent. Majd az Úr Isten kiválogatja. De neked végig kell vinni a hálót. És ott vannak az igazi mély lelki élmények és a szép lelki csodák, amikor végigmész a hálóval.

Mielőtt megválasztottak a Gecse utcába lelkipásztornak, én önállósítottam a Szabadi utat. Nagyon jól éreztem magam ott, és jól megszerveztem a gyülekezetet, minden tökéletesen ment, ezerháromszáz lélek volt. Mindenkit ismertem és meglátogattam. Mert ennyit befogadhat egy emberi elme: ezerkétszáz nevet, arcot, ha mindig méss hozzájuk és látogatod őket. Tehát az testhez szabott gyülekezet volt. De meghívtak a Gecse utcába, és nem akartam elmenni. A kerületi főgondnok is ott volt, és azt mondta: legyen átkozott, ha nem vállalom a nagyobb munkát. És akkor elmentem. De azt kikötöttem magamnak, hogy csak akkor megyek el, ha nem kell az irodában ülnöm, hanem én mehetek családokat látogatni. Mert az Úr Jézus nem azt mondta, hogy elmenvén üljetek az íróasztalhoz, hanem elmenvén tegyetek tanítványokká minden népeket; Jeruzsálemben és Júdeában és a földnek mind végső határáig. Nagyon rendes és igaz volt az előttem

Háborog a szív, de a háborgó indulatokban is ott van a rendíthetetlen hit:

Az Isten él! Kizárni nem lehet / Meglátogatja a vak cellák övét. / Győz a szívek s börtönök felett.

Csiha Kálmán könyvét a szépirodalmi kritika is emelt hangon méltathatná: az új török időkről, az új gályarabság évtizedeiről irodalmi magaslaton ad képet. Nyelve tiszta, érmelléki lejtésű képei emlékeztetnek, szerkesztése biztos, emlékezete életos frissességű. Erejéből bizonyára telne újabb, akár tisztán szépirodalmi művekre is. Szépiró is lehetne, úgy, ahogy lehetett volna – ha Isten nem a papságra hívja – atomfizikus, az elméleti fizika professzora, vagy akár az öttusázó versenyek győztese is. Szépiro-

dalmi ambíciói azonban aligha vannak: életreszólóan vállalta az igehirdetés, a pásztorizáció, a gyülekezetszervezés léleképítő munkáját. Tudja: ha török, ha tatár, ha német, ha eddig ismeretlen kufárhad telepedne is népére, az Igét hirdetni kell. Hirdetni alkalmas és alkalmatlan időben. Tudja: templom kell és iskola. Nyája pásztorolása az életreszóló feladata.

Örvendezhet, aki könyvét olvashatja. Felmasodva láthatja benne a gyülekezeteket és iskolákat teremtő régi prédikátorok mai utódját, a pataki, a debreceni, a zilahi református kollégiumok lobogó fákljává emelkedett neveltjét. A félelem nélküli embert, aki mindig és mindenütt tudja, hogy kik vagyunk és mik vagyunk. S a bizonyossága teljes: megtart bennünket az Isten.



való lelkipásztor. Ki is van írva a sírjára, hogy népének hűséges pásztor, szolgálja volt. De mégis mondjuk: már öregebb is volt, szóval nem ment olyan nagymérvű családlátogatás. Akkor nekikezdtünk pozitívan felmérni az egész gyülekezetet. Azelőtt jártak templomba úgy kétszázan, később pedig minden vasárnap nyolcszázan voltak. Csak nagyon nehezen fértek be. Most is nagy ünnepeken két istentiszteletet kell tartanunk, mert nem férnek be a templomba. És akkor lett a negyven vallásórásból mondjuk kétszáz vallásórás, a diktatúra idejében. Azért, mert sorba látogattam mindenkit. Persze előreküldtem a presbitereket, és ők

CSIHA KÁLMÁN

A VÉGÍTÉLET ARATÁSRA ÉS SZÜRETRE*

És látám, és ímé vala egy fehér felhő; és a felhőn üle valaki, hasonló az embernek Fiához, a fején arany korona, és a kezében éles sarló. És más angyal jöve ki a templomból, nagy szóval kiáltván annak, a ki a felhőn ül vala: Indítsd a sarlódat és arass; mert a földnek aratni valója megszáradt. Bocsátá azért, a ki a felhőn ül vala az ő sarlóját a földre; és learattaték a föld. És más angyal jöve ki a mennyben való templomból, és annál is éles sarló vala. Más angyal is jöve ki az oltártól, a kinek hatalma vala a tűzön, és kiálta nagy szóval annak, a kinél vala az éles sarló, ezt mondván: Bocsásd a te éles sarlódat, és szedd meg a föld szőleinek gerézeit; mert megérték annak szőlei. Bocsátá azért az angyal az ő éles sarlóját a földre, és a földnek szőleit megszedé, és veté az Isten haragjának nagy borsajtójába. És megtaposták a borsajtót a városon kívül, és vér jöve ki a borsajtóból a lovak zablájáig, ezerhatszáz futamatnyira. (Jel 14,14-20)

felderítették az utcákat. Vagyis mindenüvé becsengettek, megbeszélték, hogy ezt az utcát felderítjük ezen a napon délelőtt, délután: vagy otthon van valaki délelőtt, vagy ha nincs senki, akkor délután mentek. És felírtak nekem minden adatot. Én már biztos helyre mentem, már tudtam, hogy ott református van. Nekem már nem kellett ezzel kínlódní. Persze most nehezebb menni, mert rács van, telefon, meg minden. De a tiszavasvári lelkipásztor nagyon jó módszert talált ki. Ez abból áll, hogy elküldi az embereit, és felírnak egy panelházban kívülről minden nevet és címet. Mindenüvé küld egy levelet. Megírja benne udvariasan, hogy ne haragudjanak, hogy zavarjuk, reformátusok vagyunk, és szeretnénk a reformátusokat összeszedni stb. Amennyiben nem református, vagy nem kívánja, hogy meglátogassuk, ezt a válaszlevelet dobja be a postaládába. Akitől pedig nem jön válaszlevél, arról tudják, hogy oda lehet menni, hogy arra lehet majd hivatkozni. Nem azt írják, hogy akkor dobja be, ha menjünk, mert azt elfelejti esetleg, hanem ha azt kívánja, hogy ne menjünk. Akkor már lehet erre hivatkozni, és nagyon sokakat meg lehet találni. Felbélyegzett boríték, és rajta, hogy nem kívánom, hogy meglátogassanak, csak ennyi. Egy levelezőlap, ami olcsó.

Szóval az első a gyülekezet összegyűjtése, meghívása. Magyarországon nagyon sokan vannak, a népszámlálás szerint körülbelül egymillióan, akik reformátusok, de nincsenek felvéve az egyházba. És azok mind a ti lelketekon fognak száradni, hogyha nem mentek utána és nem keresitek meg. Mert úgy van írva a rossz pász-

A Jelenések könyvének ezekben a verseiben a közelgő ítéletet írja meg János apostol. Az Úr Jézus példázatából tudjuk, hogy a világot az Úr Isten a szántóföldjéhez hasonlítja. A magvető példázatában is elmondja, hogy különféle földek vannak, és eljön a magvető vetni, és szórja a magot. Az egyik mag tövist és bojtortjánt terem, mert meghal benne a búza, a másik terem harminc-, hatvanannyit. Aztán ismerjük az Úr Jézus példázatát a búzáról és a konkolyról, amelyben a föld szintén a világot jelenti, a gazda pedig Istent, aki jó búzát vetett a földbe, de eljön a Sátán, az ellenség, és beveti éjjel konkollyal a földet. A gazda szolgálai jelentik, hogy konkolyt termett a föld, és ki akarják tépni, de a gazda megtiltja: Ne nyúljatok hozzá, talán kitépnétek a búzát is, hagyjátok, hogy együtt nőjön mindkettő az aratásig, akkor a búzát csűrbe takarjuk, a konkolyt pedig megégetjük olthatatlan tűzzel. Az Úr Jézus aztán feloldotta a példázatot: a gazda Istent jelenti, a világ a földet, a búza az Isten vetését, a konkoly a Sátán vetését, a gonoszságot, a szolgálak az angyalok, az aratás a világ vége. Erről van most itt szó, amikor ez a példázat beteljesedik.

János apostol lát valamit, hasonlót az Emberfiához. A Szentírás szóhasználatából tudjuk, már Dániel próféta könyvétől, hogy ez az Úr Jézus jelenti.

„Fehér felhőn ül...” Vannak a mi életünkben fekete felhők is, amelyek sokszor beárnyékolják az életünket. Ilyen fekete felhő a gond, ilyen fekete felhő a bűn, ilyen fekete felhő a halálfélelem és az Isten nélküli halál elviselése, ilyen fekete felhő a bánat. Sok fekete felhő van az emberi életben, de a Jelenések könyve arról beszél, hogy van felettünk egy fehér felhő is, amelyen ül az Isten Fia. Ez a fehér felhő néha láthatóvá is válik. A megdicsőülés hegyén is ragyogás fogta körül az Úr Jézust, és átváltozott, a ruhája is fehér lett, mint a hó. Ilyen fényes felhő takarta el a tanítványok szeme elől, amikor mennybe ment, ilyen fényes felhő ragyogott Mózes körül is, amikor felment a hegyre. Az Úr Isten közelsége mindig ilyen fehér ragyogás.

Ilyen fehér felhőn ül a látomásban az Úr Jézus. Mi ezt a felhőt testi szemeinkkel nem látjuk. De a hitünkkel sokszor megérezzük. Ha hit nélkül járunk ezen a földön, csak a fekete felhőkkel maradunk: a gondnak, a bűnnek, a bánatnak, a halálnak a felhőivel, csak a fekete felhőkkel, fekete árnyékokkal. De ha hittel járunk a földön, magasan a fekete felhők fölött látjuk a fehér felhőt, az Isten kegyelmét, hatalmát, igazságát.

Ez a látomás is ezzel kezdődik, ezzel a fehér felhővel, s a fehér felhőn ott ül valaki, aki hason-

toroknál – talán Ezékielnél –, hogy nem tudakozódtatok népem után. Nem úgy, hogy nem tartottátok meg a liturgiát. Nem tudakozódtatok népem után.

Akkor azután be kell osztani, hogy egy presbiterre jusson húsz családtól hatvan családig, attól függően, hogy milyen a presbiter. De a fiataloknak is lehet adni, meg a nőszövetségnek, meg mindenkinek, hogy az egész gyülekezet be legyen osztva. Mert például ott van Márkus Mihály püspök úr – ott is voltam én evangélizáción – neki már az édesapja is úgy csinálta. És nem csak Tatán, hanem Pápán is. Pedig Pápán még egy nagy templom van karzattal és mindennel, és az is mindig tele volt evangélizáción, mert meg volt szervezve a gyülekezet. Minden presbiternek megvolt a körzete. És a meghívót nem csak bedobták, hanem személyesen elvitték minden családhoz. Minden családot személyesen meghívtak. És az egészen más. Kézben tudod tartani a gyülekezetet, ha felírtál minden adatot, tudod, mikor született az a kisgyerek, mikor három éves, mikor küldhetek én a presbiterrel egy kedves levelet a szüleinek, hogy biztos megtanították már imádkozni, de ha véletlenül nem tudnának gyermekimádságot, itt küldök egyet. És lehet, hogy nem imádkozott sohasem a család, de lehet, hogy legalább egy gyermekimádságot ők is megtanulnak. Tehát akkor lehet tartani a kapcsolatot a családdal. Mert ha nincs a gyülekezet felosztva körzetekre, akkor olyan, mint egy test, amiben nem működnek az idegszálak. A presbitérium az idegszál. Egy lelkipásztor nem ér el mindenüvé. És azt úgy írtam a könyvemben, hogy az a

ló az Emberfiához, a fején korona, amely az uralkodást jelenti, s a kezében a sarló, amely az aratást, az ítéletet jelenti.

Hát ez azóta is így van. Sok felhő vonult át ezen a világon, egyik jött, a másik ment, de a fehér felhő megmaradt, a korona az Jézusé, az uralkodás, a hatalom Istennél van. Az emberek jönnek-mennek, a földi koronás emberek is, de mindegyiknek elmúlik a hatalma, az Úr Jézusé örökre megmarad. Az Övé a korona. És az Övé a sarló. Az Övé a hatalom, akármennyire erősnek is gondoljuk magunkat mi, emberek néha-néha, Istené a hatalom a mennyen, földön, poklon. Karja meggyőzhetetlen, így szól egyik énekünk is. És az Övé a sarló, az Övé az ítélet. Hogy fogunk mi majd megállni ebben az ítéletben?

Jelenti az angyal, hogy a föld gabonája megszáradt, és jöhet az aratás. Beteljesedik az Úr Jézus példázata ebben az Igében a búzáról és a konkolyról. Ledobja az angyal a sarlót, és learatattat a föld gabonája.

Kétfelé választatnak majd az emberek, a tiszta gabona a csűrbe kerül, az örök életre, a konkoly a tűzbe kerül, az örök kárhozatra. Vajon mi hova kerülünk? Mert a találkozást elkerülni nem lehet, a végítélet vagy életünkben vagy halálunk után bekövetkezik. Vajon hol lesz a társad, hol

lesz a szülőd, hol lesz a gyermeked, hol lesz az unokád? Hova kerül?

Ez után az aratás után egy másik kép következik, a második angyal is kijön a templomból, majd egy harmadik angyal is, akinek hatalma van a tűz felett, és kiáltja az éles sarlót tartó angyal felé: „Bocsásd a te éles sarlódat, és szedd meg a föld szőleinek gerezdeit, mert megérték annak szőlei.“

Az aratás után egy rettenetes szüret következik. Megszedik a földnek szőlőit, és bevetik az Isten haragjának borsajtójába a városon kívül, és megtapossák, „és vér jöve ki a borsajtóból a lovak zablájáig ezerhatszáz futamatnyira.“

A Szentírást ismerő emberek tudják, hogy az egyházat szőlőshöz is hasonlítja az Úr Isten sokszor a Szentírásban. Az Ószövetségben is és az Újszövetségben is. És a világ is az Ő szőlőse. Tehát az egész emberiségre kiterjedő ítéletről szól. Szinte megismétli még egyszer az aratásról mondottakat, de ez a kép még félelmetesebb.

Az Isten haragjának borsajtójába kerülnek a megérett szőlők, megtapossák, és vér folyik belőle. A lovak zablájáig ér, tehát nagy a magassága, és ezerhatszáz futamatnyi a kiterjedése. A futamat bibliai hosszmérték, egy futamat százkilencvenkét méter. Sokat tépelődtek a Biblia-ku-

tolókocsis gyülekezet. Béna a test. Van egy feje ennek, a lelkipásztor, aki nem tud mindent mozgatni, mert keze, lába nem mozog: azok lennének a presbiterek. De az béna. Jól meg kell szervezni.

A másik dolog, hogy amikor begyűjtöd őket, mert tulajdonképpen a presbitérium olyan kell legyen, mint a vénák a testben. Azokban kicsi szelepek vannak, és pumpálják a vért a szív felé. Úgy kell a presbitereknek is a körzetükből, meg akiket rájuk bízunk: pumpálják a gyülekezetet a templom felé. A templom a gyülekezet szíve. Magyarországon három százalék jár átlagban templomba. Képzeld el, milyen beteg az az ember, akinek a szíve csak a vér három százalékát tudja megmozgatni. A halálán van.

Begyűjteni az embereket, adni valamit az embereknek. Itt megint nagyon sokat számít a családlátogatás, a prédikációd elkészítése, mert az igazi prédikáció a mennyei evangélium és a földi lét találkozása. Mert ha te csak az evangéliumról beszélsz, vagy csak a bibliáról beszélsz: az teológiai előadás. Az olyan, mint egy búzaszem, amiben minden megvan ahhoz, hogy belőle kalász legyen, csak nem veted el. Abból soha nem lesz aratás. Tehát abból fakad az élet, hogy ismered az életet. Már a tudatalattidban benne van, mert annyit látogattad a családokat, és rögtön kapsz, hogy ezzel az Igével mire is kell rávilágítani. Mert különben az ige olyan, mint egy reflektor, ami csak felmegy a sötét éjszakában, és nem világít meg semmit. Tehát rá kell vetíteni az emberek lelkére. Tehát az embereknek

tatók az „ezerhatszáz futamat“ feloldásán, legtöbbjük a négynek a sokszorosával magyarázza. A négy szimbólumszám, sokszor előfordul a Bibliában a négy égtáj jelölésére, tehát az ezerhatszáz futamat a világmindenséget jelenti. Nem létezhet egy négyzetcentiméter a földön, ahova el lehetne rejtőzni előle. Az Ő ítélete mindenkit utolér.

Ha a mi bűnös életünkre gondolunk, hogy milyen messze vagyunk az Ő parancsolataitól, attól, hogy szeressük teljes szívünkkel Őt és embertársainkat, és imádkozunk az ellenségeinkért, és jót tegyünk azoknak, akik nekünk rosszat tettek, akkor nekünk fájón kell megállapítanunk, hogy ott van a helyünk az Isten haragjának a borsajtójában.

Csak az evangéliumok vigasztalásában reménykedhetünk. Lukács evangéliumában van megírva, hogy az Úr Jézus a Gecsemáné-kertben, amikor nagycsütörtök este imádkozott, akkor vért verítékezett. Ő ment a borsajtóba helyettünk. Az Isten haragjának a borsajtójába. Az Ő lelke tapostatott meg annyi szenvedéssel a Gecsemáné-kertben, hogy vért verítékezett, s az

Ő véres verítéke, az értünk alácsorgó véres verítéke sokkal többet ér a lovak zablájaig érő embervérnél, az ezerhatszáz futamatnyira kiterjedő embervérnél. Ő adta magát oda az Isten haragjának a borsajtójába a Gecsemáné kertjében, majd a keresztfára, hogy mi ne tapostassunk meg.

Az ítéletet senki el nem kerülheti. De aki bűnbánattal odaadja a szívét Krisztusnak, az Krisztusban már elszenvedte az ő bűneinek büntetését. Krisztus elszenvedte érte, és nem kerül az Isten haragjának a borsajtójába. Sajnos lesznek mindig Isten nélkül élők. Azok mindig lesznek. De aki odaadja szívét bűnbánattal Istennek, ahelyett az Úr Jézus véres verítéke aláfolyt a borsajtóból nagycsütörtök este és nagypénteken, és az nem kerül az Isten haragjának a borsajtójába.

Ezért marad felettünk mindig fehér a felhő, amelyen Jézus jön. Még ha az ítélet felhője is, mert benne van az Ő bocsánata és kegyelme azok számára, akik el tudják sírni a bűneiket, és Hozzá térnek.

ÁMEN.

**Csiha Kálmán, Jézus érintése című prédikációs kötetéből. Az Erdélyi Református Egyházkerület kiadása. Kolozsvár, 2001.*

másképp tudsz prédikálni, ha családot látogatsz. Nem vagy steril. Persze ehhez hozzá tartozik a naponkénti bibliaolvasás. A Biblia sorban való olvasása is. És akkor megragad egy-egy ige, és azt aláhúzod. Akkor nem olvasod tovább, akkor arra gondolsz azon a napon. Mit is olvastam? Elkezd benned dolgozni, és lesznek olyan Igék, hogy úgy érzed: erről muszáj prédikálni. Aztán egy vagy két hét múlva prédikálsz, de megragad. Mert az a fontos, hogy az Ige ragadjon meg, és akkor már könnyű róla beszélni.

Akkor jön az igehirdetés. Az igehirdetésnél az a fontos, hogy... minden fontos persze, de az a fontos, hogy már az első öt percben érezze azt az igehallgató, hogy itt róla van szó. Az első öt percben. Mert, ha ezt nem érzi, akkor elkezdesz kortörténetről beszélni, távoli kortörténetről, meg tudományoskods, meg mindenféle... már kikapcsolnak. Akkor már arra gondolsz, hogy vajon nem hagytuk-e égve a gázt otthon. Vajon megetették-e a kutyát, nálunk falun, hogy adott-e a tehénnek. És már akkor mondhatod a leggyönyörűbb dolgokat, nem is hallja. Ravasz Lászlónak érdemes elolvasni a Homiletikáját, meg Makkainak a Gyakorlati lelkigondozás tanát. Mind a kettőt olvassátok el. Most Ravasz év is van és Ravasz László írja az alvó gyülekezeetről, hogy Tokás Böde János uram ül, és hallgatja a prédikációt, és az asszonyok fejkendője úgy virít, mint nyáron a virágos rét, és elalszik. Néha felébred, mert a pap szentori hangon kiabálja, hogy cselekedetekből nincs megigazulás, csak kegyelemből. És Tokás Böde János uram

CSIHA KÁLMÁN ÉLETRAJZA

Összeállította: Somogyi Botond*

Csiha Kálmán 1929. szeptember 17-én született az Érmelléken, Érsemjénben. Édesapja Sándor Kázmér földbirtokos, édesanyja Erzsébet, aki három gyermeknek adott életet: Sándor, Kálmán és Csaba. A gyermekek a Semjénhez közel fekvő tanyán töltötték legboldogabb gyermek éveiket, de a háború, a bizonytalan gazdasági és politikai helyzet korán közbeszólt.

Csiha Kálmán elemista kora óta sok iskolát végigjárt. Váltakozó iskoláiban tükröződött a történelem. Érmihályfalva volt az első, ahova a tanyáról bejárt bátyjával együtt (1936-1939). 1939-ben édesapja Sárospatakra küldte (bátyja után), ahol egy évig tanult a tanítóképző elemi iskolájában.

Egy évvel később már Debrecenben tanult: 1940 után három boldog gimnazista évet töltött a kollégiumban. Később édesanyja trombózást kapott, nem volt szabad mozognia. 1944 őszén a

hatóságok mégis menekülni kényszerítették, s a család a Dunántúlon élő rokonokhoz került. Szegényen értek vissza kifosztott otthonukba. Csiha Kálmán itt, Érmihályfalván fejezte be a gimnázium negyedik osztályát (1944- 1945).

Szülei a jó iskolákat keresték, s ezért a gimnázium felső osztályaiba a zilahi Wesselényi Kollégiumba küldték. Közben maradék földjüket hol elvették, hol visszaadták, a távol fekvő Zilah is költséges volt, és így a nagyvárad Szent László Gimnáziumba került. Itt érettségizett, már úgy, hogy közben szüleit (1949-ben) kényszerlakhelyre vitték, s neki egyedül maradvára kellett megkeresnie a tandíjra valót: így került sor arra, hogy fiatal diákként számtan- és fizikaórákat tartott tanulótársainak. Azután kezdődtek az álláskeresések, majd nyári munka a rév-esküllői csatornánál.

Szüleinek Csíkszereda jelentette a kényszer-

erre felriad, de mivel ő ennek az ellenkezőjét soha nem állította, most már nyugodt lélekkel ismét elalszik, egészen az ámenig. Azért, mert ez dogmatikus prédikáció, és nem lehet így mondani; ez nem teológiai előadás. Ezt az életben kell megmutatni. Húsbavágó módon az életében, hogy ez az ő ügye. És ezt az első öt percben kell. Mert nem elég, hogy végig explikálsz és a végén applikálsz. Hanem azt párhuzamosan menve kell, egyszer explikáció, aztán applikáció, explikáció, applikáció. Hogy kerüljön bele az Ige sodrásába. Hogy azt érezze, hogy vele történik, ami ott történt, és meglegyen a feszültség. Mert ha a figyelem hídja leszakad, akkor hiába, akármit mondasz, nem hallják, nem figyel oda. És ide is kell a szeretetkapcsolat. Az kell, hogy sohase olvasd a prédikációt. Ne düljjetek bele abba az európai – részben tudatlanságba, részben sznobizmusba –, hogy olvassák a prédikációikat. Az éppen olyan, hogy olvasod a prédikációt, mint aki szerelmes vagy a kislányba, és akkor előre megírod és felolvasod. Az már nem az igazi. Ha tényleg a szívedben van, végigéled magadban azt a prédikációt. Szinte, hogy lássad. Mert ha végigélsz egy autóbalesetet, el tudod mondani, mert az egy megtörtént dolog. Ha a lelkedben megtörténik az, végigment a lelkeden, akkor el tudod mondani. Ha nem tudod elmondani, akkor baj van veled. Akkor nem élted végig. Mindig arra gondolj, hogy: tegyük fel most jött be a templomba, aki még eddig soha nem volt. Most ért ebből valamit? Hazavisz ebből valamit? Megragadja valami vagy nem? Különböző szűrők vannak. Van a legfontosabb három szűrő. Az

lakhelyet. Minden héten jelentkezniük kellett a rendőrségen, és nem volt szabad elhagyniuk a várost. A fiatal Csiha Kálmánt a hatóságok azért nem vitték el („azért maradt ki a szállítmányból”), mert azon az éjszakán nem volt otthon. Viszont személyazonosságija lejárt, és szinte törvénytelenül végezte el a középiskolát és a teológiát is. Nagypapja meghalt, házukat, birtokukat elvették, és öreg nagymamája a szüleivel élt a kényszerlakhelyen. Ő csak titokban tudta később meglátogatni őket.

A lelkészi képezést a kolozsvári egyetemi fokú Protestáns Teológiai Intézetben szerezte 1954-ben. Aradra nevezték ki segédlelkésznek, ahol megszervezte az arad-gáji egyházközséget, amelynek 1954-1957 között első lelkipásztora volt. Közben 1956-ban házasságot kötött Nagy Emese segédlelkésszel.

1957 decemberében koholt vádak alapján letartóztatták, és koncepció perben tíz évi börtönre

ítélték. A börtönben az a bizonyosság vezérelte, hogy Istent kizárni nem lehet, Ő gondot fog viselni rá. Mindig érezte, hogy Isten kiszabadítja, ezért öntudatosan készült a szabadulásra, és társaitól nyelveket tanult, hogy később ezeknek hasznát vehesse. Megjárta Kolozsvár, Marosvásárhely, Szamosújvár, Jilava börtöneit, Periprava, Luciu-Giurgeni, Salcea munkalágereit, hastífusszal Galacot. Családjával nem volt joga kapcsolatot tartani. Ez alatt az idő alatt született meg Emese nevű kislánya (1958-ban), akit hatéves korában láthatott meg először, szabadulása után. A börtönévek alatt felesége kolozsvári segédlelkész volt.

1964-ben a román kormány jelentős támogatást kapott az Egyesült Államokból, a feltételek között szerepelt a politikai foglyok szabadon bocsátása is. Így szabadult ki általános amnesztia révén 1964 júliusában. A kényszerlakhelyről szüleit ekkor már elengedték, de továbbra is ott laktak, mert nem volt hova menniük.



is egy szűrő, hogy mit hall, aki most jött be először a templomba. De van egy olyan szűrő, hogy mit értett meg ebből Mari néni, mikor hazament. Ismeritek azt, hogy hazamegy a férfi, és kérdezi a felesége, hogy miről prédikált a lelkipásztor. Azt mondja, hogy a bűnről. És mit mondott? Hát ellenzi. És ismeritek azt, amikor jön a holland, és kéri a magyar barátját, hogy fordítsa a prédikációt. Bemennek,

A feltételek között az is szerepelt, hogy a börtönből szabadon bocsátott lelkipásztorokat el kell helyezni. Visszament Nagyváradra, Búthi püspök azonban kijelentette, hogy feleségét nem tudja elhelyezni. Ekkor kérte áthelyezését az Erdélyi Egyházkerületbe, amelynek püspöke megígérte, hogy a fiatal Csiha családot elhelyezi. Így került Gógánváraljára lelkésznek, felesége pedig Gógánba, a Kis- és Nagyküüllő között elhelyezkedő két egymásba nőtt faluba.

A két gyülekezetben hét nagyon szép évet töltött. Ez idő alatt Gógánváralján új parókia épült, a templomot felújították, hozzá két harangot öntöttek, helyreállították a több mint tizenöt évig néma orgonát. Itt írta meg doktori dolgozatát is gyakorlati teológiából, amelyet azonban csak később (1975-ben) tudott megvédeni. A hatvanas évek végén megválasztották a Küüllői Egyházmegye missziói előadójának, de múltjára való tekintettel le kellett mondania.

Gógánváraljáról 1970-ben a marosvásárhelyi vártemplomba hívták meg segédlelkésznek. Itt önállósította az addig parokiális körként szereplő Szabadi úti gyülekezetet, amelynek akkor már temploma is volt.

A Szabadi úti gyülekezetből 1974-ben a marosvásárhelyi Gecse utcai egyházközségbe hívták

meg, ahol felesége segédlelkészként szolgált. A Szabadi utat nehezen akarta otthagyni, hiszen első önálló lelkipásztora volt, nagyon összenőtt a gyülekezetrel úgy, ahogy pályájának kezdetén az aradájjal. Ám Nagy Károly egyházmegyei főgondnok szavai szíven találták: ha pedig a nagyobb munkát nem vállalod el, légy átkozott. Egy délutánt kért a gondolkozásra. Ez alatt elment a Gecse utcához tartozó épülő tömbháznegyedek környékére. Láta, valóban sok munkára lesz szükség, s ezért úgy döntött, hogy a meghívást elvállalja.

Az idő múlásával ebből a gyülekezetből még három új gyülekezetet szervezett. A presbiterek nagy segítségére voltak: az ateista diktatúra sötét éveiben tömbházzal tömbházra jártak, s ahol magyar nevet láttak, becsengettek, és megkérdezték: nem akarnak-e a református egyházhoz tartozni? Így derült ki, hogy a lélekszám nem hatezernyolcszáz, hanem tizenkétezeröttszáz. Kétezeröttszáz lélekből és a szomszédos alsóvárosi gyülekezet másik kétezeröttszáz gyülekezeti tagjából új egyházközséget szervezett. Közben tovább folytatódott a felderítés, a presbiterekkel együtt Csiha Kálmán is látogatta a családokat, és a tízezer lélekből tizenötezer lett. Így került sor még két önálló gyülekezet szervezésére.

elkezd prédikálni a pap, és a magyar nem fordít semmit. És kérdezi a holland: mit mond, mit mond? Azt felelte: semmit. Szóval olyant kell mondani, hogy a léte gyökerében ragadja meg azt, aki hallgatja. Érezze, hogy ez az ő ügye. És utólag rátenni a szűrőt: mit mond rá Mari néni? Mit mond erre a Heidelbergi Káté? Azért kell jól ismerni a Kátét, hogy tudjam, nem mondtam-e nagy marhaságokat. A legfontosabb az, hogy a végén tegyem rá azt a szűrőt, hogy most erre az egészre mit mond az Úr Jézus. Mert lehet, hogy megfelel teológiailag, a Káténak, Mari néninek, csak az Úr Jézus azt mondja, hogy szégyellhetnéd magad, fiam. Mit szól ehhez az Úr Jézus? És nyilván imádkozni kell mindig őszintén a Szentlélekért, hogy azt adja meg. És a gyülekezetért is. A szép csendes imádság alatt is, hogy a Szentlélek segítsen nekik hazavinni az Igét.

Hivatásából kifolyólag mik lehetnek egy lelkipásztor kísértései?

Hivatásából kifolyólag speciális kísértései vannak. A lelkipásztor életében egyik legnagyobb kísértés a lustaság. A második kísértés a kibúvó a lustaság alól. Mert „Jaj, én most computerezek, mert abból nem tudom mit összeállítok!” De azért computerezek, mert szeretek computerezni. És nem megyek családot látogatni. Kényelmesebb computerezni otthon. Tehát a lustaság nagy kísértése a lelkipásztó-

Az áldásos és sikeres munka elismerése- és értékeléseképpen, amelyet Gógánváralján és Marosvásárhelyen végzett, a Marosi Egyházmegyében először missziói előadónak, később főjegyzőnek, majd 1980-tól esperesnek választották.

Az 1989-es változásokat Marosvásárhelyen élte meg: a felvonuló tömeg az ő nevét kiabálva indult a Szekuritáté épülete ellen. A fekete március alkalmával már a Néptanács erkélyéről beszélt az összegyűlt tömegnek. 1989. december 22-én az akkori püspök, Nagy Gyula lemondott, és a következő év májusában az Egyházkerületi Közgyűlés Csiha Kálmánt választotta püspöknek (1990. május 4.).

Az első mandátum lejártá után 1994-ben a Közgyűlés újraválasztotta püspökké, majd a zsinat a ciklust hat évre meghosszabbította.

Az így eltelt tíz év történéseit nehéz összefoglalni. Az 1990-ben újonnan választott Igazgatótanács július elején tartott ülésén különböző bizottságok alakultak, hogy a kommunista rendszer idején felgyűlt gondokat, problémákat minél hatékonyabban lehessen kezelni, megoldani. Az új rendszerben lehetőség nyílt az egyházi iskolahálózat újjászervezésére. A neokommunista hatalom azonban az 1948-ban államosított épületeket nem adta vissza, s az

azóta eltelt időben az ingatlanharc tovább folytatódik. Ennek ellenére sikerült hat református gimnáziumot megszervezni és sikeresen működtetni (Kolozsvár, Marosvásárhely, Kézdivásárhely, Sepsiszentgyörgy, Nagyenyed, Székelyudvarhely). 1996-ban avatták fel a külföldi segítséggel felépített kolozsvári Bethlen Kata Diakóniai Központot, amely sok szaktevékenység, diakonissza- és több más képzés számára biztosít otthont. Ugyancsak püspöki szolgálatának ideje alatt indult be Marosvásárhelyen a diakóniai képzés, a Református Kántor-Tanítóképző Intézet, Kolozsvárott a Református Tanárképző Fakultás, és holland támogatással az ő javaslatára alakult meg a Református Pedagógiai Intézet is.

Holland és svájci szervezetek segélyakciója nyomán az egyházi sajtó hatalmas támogatásban részesült: lapkiadásra alkalmas ofset nyomdafelszerelés került a két terület közös tulajdonába. A műhely jobb helyiség híján a Teológiai Intézet akkor új könyvtártermében kapott helyet. Az új helyzetben lehetőség nyílt lapok újraindítására, új egyházi kiadványok megjelenítésére. Az *Üzenet* című gyülekezeti lap mellett beindult a *Református Család*, amelyet felesége, Csiha Kálmánné indított újra. Nagy Lászlóval

roknak. Ezért be kell osztani az időmet, mert nem szabad eltotyognom és elkényelmeskednem az időt.

A lelkipásztornak a másik kísértése az, hogy ő legyen a középpontban. Tehát őt dicsérik meg a jó prédikációiért. A gyülekezetek udvariasak, és nem szidják meg a rossz prédikációiért. Ezért elbizhatja magát. Tehát a lelkipásztor abban a legnagyobb veszélyben áll, hogy hizlalja az óemberét. Észre se vegye, és akkor ő olyan császárnak érezze magát, hogy kimondja: ezt a gondnokot vagy azt a presbitert leteszem, mert nem tetszik nekem. És egy ilyen diktátor legyen belőle. Akkor már gyökerében eltévesztette, mert az Úr Jézus azt mondta, hogy az Embernek Fia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem, hogy Ő szolgáljon másoknak. Figyeljétek meg, hogy a Bibliában minden benne van, próféciaszerűen is a Jézus-történetekben, a vallásháborútól elkezdve, minden benne van. Mondja az Úr Jézus, hogy vegyetek fegyvert magatoknak. Minden benne van. De benne van ez is, hogy mikor mennek Jeruzsálembe, és az Úr Jézus mondja, hogy meg fogják feszíteni és meg fogják ölni, akkor a hátánál Jakab és János arról beszélgetnek, hogy közülük ki a nagyobb. És az Úr Jézus hátrafordul: „na miről beszéltek?” – és akkor elszégyellik magukat, és elhallgatnak. Most ez is nagy kísértés a lelkipásztoroknál. Hogy ki a nagyobb? És nem bírja elviselni, ha a másik nagyobb. Sokszor nagy kísértés, hogy ne legyen szeretet a lelkipásztorok között. És ha valahol lelkipásztort akarnak választani, legtöbb esetben egy másik lelkipász-

közösen megalapította az *Igehirdető* című folyóiratot, amely az eltelt tíz évben rendkívül hasznosnak bizonyult lelkészeknek, teológusoknak bel- és külföldön egyaránt. Az egyházkerület évkönyve, az Útjelző és a Szemle Füzetek alapítása ugyancsak Csiha Kálmán nevéhez fűződik.

1990-ben, a megelőző évek akadályainak megszüntével, sok gyülekezet kezdett építő munkába, hogy a megsokasodott szolgálati lehetőség számára új épületeket emeljen vagy a régieket felújítsa; az Erdélyi Egyházkerületben több mint kettőszázötven új épület létesült, köztük néhány templom és a marosvásárhelyi diakóniai központ építése folyamatban van.

A külső építkezés mellett jelentős a belső is. Az egyházkerületben karitatív munkát ellátó öregotthonok épülnek: a Brassó melletti szentpéteri öregotthon már működik, Marosvásárhelyen, Farnason és Bágyonban most épül. Az illyefalvi Gyermekfalu, a marosvásárhelyi Lídia Gyermekotthon, az ifjúsági központtá kiépített Algyógy, Homoródfürdő stb., a különböző ifjúsági, tanulmányi központok mind arról beszélnek, hogy az egyházkerület igyekszik pótolni a kommunizmus lelki és fizikai romlásait: ifjak nevelését, öregek gondozását, hátrányos helyzetűek segítségét. Az egyházi élet megújulását

jelzi a több tucat egyházi alapítvány megszületése és működése, a több mint negyven önálló gyülekezet megalakulása. A kolozsvári teológusok segítségével és a Diaszpóra Alapítvány támogatásával került sor több ízben a szórványban, főleg a Kárpátokon kívül élő magyar reformátusok számbavételére, meglátogatására. Az ő segítségükre alakultak missziós egyházközségek is (Ploiesti, Rámnicu Vâlcea, Bacáu).

Az építkezések és a szórványmunka támogatása mellett a püspök a többi történelmi egyház vezetőjével állandóan küzd egyházi ingatlanjaink visszaszolgáltatásáért és a kisebbségek számára megfelelő kultusztörvény elfogadtatásáért. Ugyanakkor nem feledkezik el az egyházközségek látogatásáról sem: generális vizitáció rendjén több mint százötven gyülekezetbe látogatott el. Egyházi újságokban folyamatosan közöl cikkeket, tanulmányokat, ezenkívül prédikációs és más kötetei jelentek meg. 1993-ban elnyerte a Debreceni Református Teológiai Akadémia díszdoktori címét.

A külföldi kapcsolatok újjáéledését már 1989 végén is hálával és örömmel tapasztalta egyházkerületünk, hiszen a segítségünkre siető hittestvéreink az anyagi támogatás mellett a tanácsadás, a tapasztalatcsere lehetőségeivel is

tor az, aki megfúrja a gyülekezetben valakin keresztül, hogy ne válasszák meg az illetőt. És nem az esetek kevés százalékában! Nem azért, mert meg van róla győződve, hogy az tönkretenné a gyülekezetet, hanem mert ő a másikat akarja. A rokonát vagy a barátját. Ezért mindig gondoljatok arra, amit ír Pál apostol, hogy egymást különbnek tartsátok magatoknál. Ez olyan messze áll a lelkipásztoroktól. Ez nagy szegény. Egymást különbnek tartván timagatoknál. És mindig vegyétek észre, hogy a másokban mi a szép, mi az igaz, mi a jó. És vegyétek észre azt is, ha ez bennetek nincs meg. Meg is írtam az egyik könyvemben, hogy a gyermekekben hogyan ütközik ki ez sokszor. Nagypámék Érendréden laktak, és köves út volt akkor, és hát egyszer jött be egy busz, hogy buszjárat lesz Érendréden. Akkor a lelkipásztor tíz-tizenegy éves fia leült az út közepére, hogy lássuk, el meri-e ütni az autó. Benne mint gyerekekben tökéletesen kirajzolódott az, hogy a pap fia. Ő van a középpontban. Persze mindenképp tanítani kell, kell egy nagy népnevelés. De ne szégyelljete ti sem tanulni. Egy egyszerű falusi embertől is annyit lehet tanulni. Én püspök koromban is annyit tanultam kicsi mezősgéi lelkipásztoroktól. És amit megtanultam, azt a másik helyen ajánlottam is. Nektek is így kell, nem szégyen tanulni. Naamán fővezér volt, és mégis, mikor már haza akart menni, egy közkatonája mondta, hogy hát ha valami nagy dolgot kért volna tőled Elizeus? Ezt a kicsit kéri, hogy fürödj meg. Hallgatott rá. Meg kell tanulni hallgatni. És ránevelni a presbitériumodat is, hogy ne az legyen a fontos, hogy „az

szolgáltak. Az egyházszervezet megújításával a kapcsolatok hivatalos szinten is létrejöttek: egyházunk szoros kapcsolatot tart fenn az amerikai Lehigh Presbytery Egyházkerülettel, testvéregyházi szerződést írt alá a németországi Lip-pische Landeskirchével és az Ír Presbiteriánus Egyházzal.

1990 nyarán Budapesten a II. Magyar Kisebbségi Konferencia keretében az utódállamok magyar református egyházainak képviselői szabadon nyilvánították ki együvé tartozásukat. Mindez azonban csak 1995-ben érett meg: ekkor alakult meg a Magyar Református Egyházak Tanácskozó Zsinata (MRETZS), amely elnökévé (6 éves ciklusra) Csiha Kálmánt választotta. Az MRETZS elnökeként többször meglátogatta Észak- és Dél-Amerika magyar református gyülekezeteit (számtalan kapcsolatot kiépítve), valamint az Ausztráliában levő református egyházközségeket. Itt is egyházszervező munkát végzett, hiszen kezdeményezésére jött létre az ausztrál állam által is hivatalosan elismert Ausztráliai Magyar Református Egyház (három egyházkerülettel). Az MRETZS Liturgiai Bizottságának elnökeként megszer-

kesztette az új, egységes Ágendáskönyvet, s ezzel párhuzamosan a Himnológiai Bizottság megalkotta az egységes Énekeskönyvet.

A változások után két évvel, 1991 júniusában került sor a Magyar Reformátusok II. Világtalálkozójára, melynek előkészítői munkálataiba egyházkerületünk is bekapcsolódott. A találkozó alkalmával jött létre a Magyar Reformátusok Világszövetsége, melynek alelnökévé Csiha Kálmánt választották. Ugyancsak 1991-ben választották meg az Egyházak Világtanácsa Központi Bizottságának tagjává, mely tisztséget 1998 végéig töltötte be.

Szolgálatának hűségese segítője hitvese, Nagy Emese volt, akit Isten negyven éves boldog házasság után 1996 februárjában szólított magához. Frigyüket a már említett Emese nevű lánnyal áldotta meg Isten, aki 1958. június 16-án született. Jelenleg a marosvásárhelyi Állami Filharmonia hárfaművésze és két fiúgyermek, Attila Botond (1981), valamint Kálmán Zsolt (1984) édesanyja. Férje dr. Nagy Attila, marosvásárhelyi orvos, aki a helyi Diakonisszaképző Főiskola igazgatója is.

*Forrás: *Cselekvő hit – Emlékkönyv Csiha Kálmán püspöki szolgálatának 10 éves évfordulójára*. Az Erdélyi Református Egyházkerület kiadása. Kolozsvár, 2000.

én rokonságom, meg én mondtam meg“. Ne az óember legyen nagy. Az egyházi életünket is legtöbbször az óember rontja meg. És a presbiterek életét is. Nagyon fontos a presbiternevelés is, ami nem abból áll, hogy bibliaórát tartok nekik. A bibliaóra gyülekezetépítő. Abból áll, hogy felvetünk egy problémát, vagy veszenek fel ők mint munkatársak. Tehát gyakorlati teológiából és népi teológiából munkatársaknak nevelem őket. Nálunk a diktatúrában ezt egy mezősegi lelkipásztortól tanultam. Mikor én vizitáltam nála, akkor elmondta, hogy csak egyhavonként egyszer megjelenő kétlapos kicsi füzetet lehetett nekik kiadni, a Szemle mellékletet. És azt mondta, hogy ő mindig összehívta a presbiterait, és együtt elolvasták – mert abból is csak a lelkipásztornak jöhetett –, és megbeszélték. Ennek nyomán indultam el, és rájöttem, hogy milyen fontos a presbiterek nevelése. Ezért nagyon jó presbitériumom volt Marosvásárhelyen is. Ők vetették fel a kérdéseket is. Volt, amikor ők vetették fel, hogy mit csináljanak, hogyha olyan helyre mennek be, ahol éppen egy haldokló van. Akkor ők hogyan beszéljenek? Hívtunk egy orvost is a megbeszélésre, és kiderült, hogy a haldokló nem tud beszélni, kómában van, mondjuk, de közben mindent ért. Kilencven százalékban a haldokló mindent ért. És akkor csak az hiányzik, hogy a presbiter ott elkezdjen idétlenkedni, hogy hol ássák meg a sírt, meg mikor. Akkor nem arról kell beszélni. Akkor az örökéletről kell beszélni, és az Úr Isten kegyelméről. Két

JAKAB BÁLINT MIHÁLY

HITRŐL ÉS MAGYARSÁGRÓL, MÚLTRÓL, JELENRŐL ÉS A JÖVENDŐRŐL

– beszélgetés Csiha Kálmánnal –

A Szombathelyi Református Egyházközség meghívására vendégeskedett a nyugati végeken D. Dr. Csiha Kálmán erdélyi nyugalmazott püspök nyár elején. Az ezredforduló Kárpát-medencéjének modern peregrinusa, a magyarság csendes evangelizátora 2007. novemberében váratlanul távozott az élők sorából. Posztumusz főhajtás előtte.

Püspök úr! Milyen változást tapasztal látogatásai közötti eltelt időben Magyarországon?

Úgy érzem, hogy egyre nagyobb a közhangulatban az elkeseredés. Beszélgetések kapcsán egyre gyakrabban vetődik fel, hogy vajon ebből a mélyrepülésből van-e kiút. Fel tud-e Magyarország gazdaságilag és szellemileg is emelkedni? Úgyhogy egyre reménytelenebbül látják az emberek a helyzetüket.

Ez a reménytelenség mennyire van összefüggésben a hitvesztéssel?

Nem tapasztalom, hogy ez a mély zuhanás hitbeli csökkenést eredményezett volna Magyarországon. Persze azokról beszélek, akiknek hite erős volt eddig is. A hit tulajdonsága az, amit az Úr Jézus mond, akinek van, annak adatik, akinek nincs, az is elvétetik, amije van. Persze akinek komoly hite van, egyre jobban megerősödik. De látni kell, hogy sokaknak nincs hite, akinek pedig

alkalommal foglalkoztunk például ezzel a kérdéssel. Foglalkoztunk, hogy mit csináljunk, hogy neveljük úgy az ifjúságot, hogy a konfirmáció után járjanak a templomba. Ezeket mind meg kell beszélni, meg a gyakorlati szolgálatnak az ügyeit is. Meg a hitet is. Természetesen teológiailag is képezni kell őket. Hozzák a Bibliájukat – utolsó ítélet, írják fel a Bibliájuk végére a textust, hogy ha Jehovistával találkoznak: „mikor lesz a világvége?” – tudják megmondani.

Hogyan készül Kálmán bácsi a prédikációkra? Mielőtt elmondaná kívülről megtanulja?

Nem, én előtte átélem, amit mondok. Van úgy, hogy én is írok jegyzetet, és volt fenn egy jegyzetem így (és közben mutatta ujjáival, hogy egy kis cetliről van szó) a szavakkal, vagy ilyesmi, hogyha véletlenül – öreg vagyok – kikapcsolok, akkor tudjak belenézni, de rendszerint nem nézek bele. Elfelejték belenézni. De megtanultam a börtönben is, hogy nem volt szabad, nem volt papír meg ilyesmi, azért nagy büntetés járt. Akkor azt gondolatban kellett megírni. A doktori dolgozatomat is mind gondolatban készítettem el a börtönben. És utólag csak leírtam. Volt időm gondolkodni. Mondjuk látni kell, elképzelni magad előtt, valamihez kötni. Lehet, hogy típusoktól is különbözik. Én, ha arról beszéltem, hogy Gilgál

az nincs, nincs lelki egyensúlya, bizonyossága, azt hajtogatja a szél ide-oda.

Püspök úr két napig volt Szombathelyen, nyilvánulhatott különböző helyeken, lelkészi, értelmiségi körökben, és előjött egy tétel, hogy öt százalék az a magyar népességben, aki valamilyen módon kötődik az egyházhhoz. Az ószövetségi próféciákra, különösen Ézsaiásra gondolva (a maradék megtér) az lenne a kérdés: van-e arra lehetőség, hogy a „megtérő maradék“ legyen a záloga a magyarság felemelkedésének?

Egész biztosan. Ha jól emlészem, Ézsaiás ír arról, hogy a gyökér megmarad, Dániel próféta pedig arról, hogy sokan megrostáltatnak, de akik megmaradnak, fénylenek, mint csillagok az

égen. Ilyen keresztyénségre van szükség, amelyik magára vállalja a nemzet megmaradását és a lelki megújulást. Nagy dolog, ha valaki templomba jár. Nyilván. De ma már nem elég ez. Az evangéliumot ma már az életével kell hirdetnie, de beszélgetésekben sem szabad elhallgatnia, hogy kicsoda ő, és miben hisz. Milyen az elgondolása a jövődőről. A társadalomban is van fogyasztói társadalom és termelői társadalom. Nem elég fogyasztói keresztyénnek lenni. Hogy a lelkipásztor prédikál, én meghallgatom. Termelői keresztyénnek kell lenni. Felébreszteni a nemzetet.

Van ma Magyarországon egy divatos kifejezés – amit én nem szeretek –, „én azt gondolom“. Mert egy dolog, hogy én mit gondolok, és más, hogy mit



kör, akkor én ottan gondolatban láttam egy olyan dombot, ahol kövek vannak lerakva körbe, és akkor, ha már beleélem magam, akkor tudom, hogy ott mi történik. Nem azt mondom, hogy senki se készítsen jegyzetet.

Soha sem olvastam fel a prédikációt. És ha csak nem kérték előre, de akkor sem úgy prédikáltam, mert soha nem írtam meg előre a prédikációt. Átélttem. Magamban mondogattam. Jártam a szobában fel-le, és félig hangosan, félig gondolatban magamban prédikáltam el, de átélttem minden mozzanatát. Mert ha előre

gondol az Úristen rólunk. Keresztységünkben is vajon ez a bajunk, hogy az „én azt gondolom“ mentalitás uralkodik?

Igen. De ezt megelőzi az, hogy „én nem gondolok semmit“. Amit mondanak, azt csinálom, tudomásul veszem. Birkanyáj vagyok. Aztán jön, hogy „én azt gondolom“, de azután következik, hogy mit mond erre Isten, mit gondol Jézus? Idáig kell eljussunk. A lélektan beszél a cenzorokról. Nagyon érdekes ez, benne van az egész életünkben. Az utolsó cenzor a hit cenzora az egészséges lélekben. A beteg lélekben lebomlanak a cenzorok. Az egészséges lélekben a piramist a hit cenzora fejezi be: mit szólna ehhez Isten? Ide tartozik a kategorikus imperativus, amiről Kant beszél. Nem tudok másként tenni, nem tudok áruló lenni, nem tudnék besúgó lenni, mert belepusztulnék. Azt mondja Pál apostol, hogy élek többé nem én, hanem él bennem a Krisztus. Ez az, amikor az Ő normája dönti el az életemet.

Van egy érdekes problémakör az úgynevezett posztkommunista országokban: viaskodunk a múlt feldolgozásával. Azt tapasztaljuk tizenöt évvel a rendszerváltás vagy módszerváltás után, hogy tussolás folyik. Irányított információ-csepegtetés.

Vannak nagyon jóhiszemű emberek, akik szeretnének új életet, de a régít nem tudják megtagadni. Valószínű, hogy érzelmi okai vannak ennek, amelyek nagyon mélyre vezetnének. Keresztén oldalról nézve hogyan adatik meg a megtérés lehetősége, ha nincs meg az a felismerés, hogy mégiscsak rossz volt, amit tettem? Lehet, hogy csak megalkudtam, nem beszéltem dolgokról. Megvan a jóhiszeműség, de nem akarja régi önmagát megtagadni?

Úgy van valahogy, mint az atomvilágban. Eltűnik az idő a részecskék mozgásában. Az okozat megelőzi az okot. Érdekes ez a fizikában. De így van sokszor az emberi életben is. Az lenne a logikus, hogy meglátom, hogy rossz úton vagyok. Megtértek. Az is előfordul néha, hogy megérint Isten közelsége, és akkor látom meg bűneimet. Akkor már az Úristen kegyelme van jelen, mert különben nem látnám. A megtérés együtt lát bizonyos látással. Ez a kettő megkülönböztethető, de sokszor el nem választható.

Az élet mégiscsak előre néz. Abban, amiben élünk, nem Isten ítél bennünket? Nem szívesen beszélünk erről. A reformáció korában rádöbbentek erre reformátoraink. És földön csúsztak Isten előtt. Nem vesszük komolyan az ítéletet?

jegyzetet csinállok, vagy előre leírom, akkor az köt. És ha már köt, akkor az engem zavar. Akkor már oda kell néztek. Akkor már a gyülekezetre nézve nem látom a szemeket, és nem látom az arcokat. Akkor már a Szentlelket kizárom egy kicsit. Mert akkor csak úgy engedem, hogy a Szentlélek csak akkor szolgáljon nekem, mikor írom a prédikációt. Kész, bezárom az ajtót. De hogyha én átélem és mondom a fő gondolatokat, a Bibliában alá szoktam húzni azokat a szavakat, amiken megfordul a dolog. Ahhoz kötöm a dolgokat, abból jut eszembe, ha belenézek a Bibliámba, és ott van. Nagy éhség volt, akkor azt aláhúztam a Bibliában. És akkor az köt, és abból könnyen eszembe jut. Mert különben leköti nagyon az embert, és nem tud. Így amikor prédikálsz, közben még a Szentlélek ad gondolatokat is. És szabadabb vagy. Mert ha már a jegyzetedhez kötöd magad, le vagy kötve, és már izzadságszagú vagy. Mert akkor nézed, és nem mersz anélkül mást mondani. Szóval már nem repül a lelked együtt az Igével, hanem csak azt előadod, ami le van írva. Jó jegyzetet készíteni, mert jegyzetkészítés közben tisztázódnak benned a gondolatok. És leülepszik. A jegyzetet is fel lehet vinni, de már nem jó belenézegetni. A gyülekezetet is zavarja, téged is köt, tehát egyszer-kétszer belepillantasz, az más, de ne onnan olvasd, ne onnan lesd. Különben úgy jártam, hogy későn mentem a Teológiára. Felvételiztem, de vissza kellett menni a Szovromkonstrukcióhoz dolgozni. Nem engedtek el a révesfői csatornától. Nem

Nem. Komolyan kellene venni pedig, és megkeresni a kiutakat. Mert minden bűn olyan, mint a bumeráng. Visszajön, visszaüt. Vegyük például a művi abortuszt: az emberek elkövetik, hogy kényelmesebb legyen az életük. De itt van a nyugdíjprobléma. Ha az a hatmillió megszületett volna, Magyarország egy fiatal társadalom lenne, közép-európai hatalom lenne, amelyik virágzó gazdaságban élhetne. Nem egy dolgozónak kellene eltartania két nemdolgozót, hanem két dolgozó tartana el egy nemdolgozót. Sokkal nagyobb lenne a nyugdíj. Ugyanarra a nemzedékre tért vissza a bumeráng, amelyik gyermekeit megölte. Hogy szebb, kényelmesebb legyen az élete. De nem lett se szebb, se kényelmesebb. Most jönnek a gazdasági nehézségek.

Érdekes nemzedékekre visszamenőleg megnézni, hogy a nagy törés a népességszaporulatban akkor következett, amikor nem lett volna törvényszerű. A két világháború között megindult már, de az urbanizációban teljesedett ki. Falvakon végig követhető családfákon, hogy ahol hat-nyolc, sőt tizenegy gyerek volt, azokat is felszívta a város, de úgy, hogy közben otthon is maradt kettő-három. Ahol két gyerek volt, ott mind a kettőt elszívta a város. Ma ugyanez a helyzet, csak kitágult a tér. Európa fel-

szív bármennyi munkaerőt Angliától Spanyolországig. Sőt már Európa nem is elég. Jön Ázsia. Meg Afrika. Nem kellene félni a gyermekektől. De valami más hiányzik...

Érdekes helyzet van Magyarországon. Van egy nem öntudatos társadalmi réteg, ahol sok gyermek van. Ők a saját útjukon mennek és termelik ezt ki. Az anyagelvű gondolkodásúaknál alig van gyermek, kevés kivételtől eltekintve. Van ugyanakkor egy része az értelmiségnek, ahol öntudatosan sok gyermeket vállalnak. És ez a biztató, mert ha ezek megőrzik a családjaik értékeit, értékes társadalom marad meg. Sokkal kisebb létszámban, de értékesen.

Erre gondoltam, mikor a maradékra utaltam korábban. Érdekes statisztikát olvastam nemrég. A családok három százaléka nagycsaládos Magyarországon, de ezekben a családokban nő fel a gyerekek huszonöt százaléka. Ez a biztató.

Fantasztikus...

Ezek közül sokan nagyon komolyan a hithez, Istenhez kötődő családok, emberek. Érdekes kérdésként vetődik fel ugyanakkor az anyag és a

jöttem fel első évesen, csak karácsony előtt két nappal, amikor kiadták a szabadságot. Ott én is megkaptam a prédikációt, és menni kellett legációba. Hát mondjuk annyiból könnyebb volt, hogy mi a zilahi kollégiumban már középiskolás korunkban is, tehát már kilencedikes korunkban is mentünk már szórványba, és ott szolgáltunk. De mégis nehezebb volt, és emlékszem, hogy annyian voltak a templomban, én felvágtam szépen a prédikációt, hogy bele tudjak nézni. Beraktam a Bibliámba, hogy ne látszódjon, és el kezdtek csúszkálni a lapok. Akkor imádkoztam magamban, hogy „Uram Isten, azért jöttem én ide, hogy Téged szolgáljalak, segíts meg, hogy én mondjam úgy, ahogy én gondolom“. Összegyűrtem mindent, bedugtam a zsebembe és mondtam úgy, ahogy nekem jött a szívemből. Persze azelőtt én igyekeztem azt megtanulni.

Meséljen nekünk Kálmán bácsi a keresztyénség és a magyarság viszonyáról. Ugye ennek az egész sorozatnak az a címe, hogy *Honfoglalás vagy honvesztés?*

Nekünk tudni kell elsősorban azt, hogy a népünk ránk bízott. Elsősorban, aki református, másodsorban, aki se itt, se ott nincsen. Az is ránk bízott. Miért? Mert mi Magyar Református Egyház vagyunk. A németekre a németek bízottak. Mikor Németországban prédikáltam németül, akkor nekik mondtam el, hogy

lélek, Isten és a mammon problémája. Kibékíthetetlen a kettő?

Igen. Kibékíthetetlen. Jézus azt mondja a hamis sáfár példázatában, hogy nem szolgálhattok egyszerre két úrnak. Persze ez nem azt jelenti szerintem, hogy a keresztyén ember nem lehet kereskedő, nem dolgozhat haszonnal. Foglalkozhat pénzzel, sőt jó lenne, ha sokan foglalkoznának így vele, de tudnia kell, hogy minden rossznak a gyökere a pénz szerelme. Ne a pénz uralkodjon rajta, hanem ő a pénzen. Ez ugyanolyan, hogy társaságban megihatunk nyugodtan egy pohár bort, de egészen más kategória az alkoholista.

Hogy látja a püspök úr Erdély gazdasági, társadalmi, vallási jövőjét? Mert a globalizáció fokozatosan, először a nagyvárosokat, de majd a legapróbb falvakat is eléri...

Már elérte. Jelen van a lélekrombolás. Remélem, hogy átvészeli a nehéz időket. A helyzet ugyanis az, hogy az EU nekünk semmi jót nem hozott, csak megkötöttségeket. Bele kell nőni a társadalomnak abba, hogy mit is lehet csinálni. Óriási dolog mégis az, hogy a határon minden további nélkül át lehet jönni. Ez a természetes

érintkezés erősíti a közösségeket. Nálunk van a kisebbségi kérdés, hiányzik nagyon legalább a kulturális autonómia, ami szerintem azt jelentené, hogy legalább a kulturális célra szánt pénzeket százalékarányosan megkapja a magyarság. Hogy megmaradjanak a szórványban is az iskolák. Mert az a gyermek, amelyik román óvodába, iskolába jár, elveszett a magyar kultúra számára. És itt van a régiók kérdése. Ha a mi hátunknál egy erős és öntudatos Magyarország állna, nem lenne probléma. Fellendülne Erdély. A vegyes házások, „billegők“ a magyarság felé húznának. Sajnos nincs ez a Magyarország, amire büszkék lehetnénk. Abban reménykedünk, hogy hátha mégis lesz, s a régiókkal felfelé kapaszkodunk. Meg kellene előzni a politikai manővereket, olyan erős gazdasági kötöttségeket kiépíteni, amelyek nem a Kárpátokon túlra, hanem nyugatra orientálódást segítenék.

Egészen más kérdéskör: személyes sorsában hogyan látja a püspök úr az öregséget, a szenvedést?

Hirtelen Reményiknek egy verse jut eszembe. Élete végén írja: „*valami furcsa összehangolódás, valami ritka rend, / széthúzó erők erős egyensúlya, s mély bizonyosság idebent. / Bizonyosság arról,*

rájuk bízott Németország és a német nép. De itt a magyar nép bízott ránk, mert mi magyarok vagyunk. És az nem szégyen, szeretni a népünket. Jézus Isten Fia volt, és sírt Jeruzsálem felett. Nem London felett sírt. Jeruzsálem felett sírt. És Pál apostol a pogányok apostola volt. De mit ír magáról, meg a népéről? Kívánnám, hogy én magamon inkább átok legyen, csak hogy a népem megtérjen Krisztushoz. Nem szégyellte. Még akkor is azt írta, hogy Benjámint törzséből való és mindent kárnak és szemétnak ítél Krisztushoz képest. De nem azt írta, hogy én most nem az vagyok. Az vagyok. De ez Krisztushoz képest kár és szemét. Tehát a mi magyarságunk is nem azt jelenti, hogy Krisztus fölé tegyük. Krisztushoz képest semmit nem ér, de felelősek vagyunk érte. És meg kell siratni, és Krisztushoz kell vezetni, mert ezt ránk bízta Krisztus. Nem az autókлубba. És ezért az lenne a népünk legnagyobb becsapása, hogyha kicserélnénk az evangéliumot a nemzeti eszmék puffogatásával. Mert a mi népünket csak az evangélium tudja megtartani. Ezt különösen érezzük mi kisebbségi sorsban. De csak az evangélium tudja megtartani, mert az evangéliumban mennyei energiák vannak. Az evangélium tesz igaz emberré és gerincessé és gyökérrel rendelkezővé és mindenné. Tehát csak az evangélium tudja megtartani a népünket. Ha mi azt kicserélnénk egy puffogató nemzeti eszmével, akkor becsapnánk a népünket. Akkor csapnánk be leginkább. A legdrágábbat vennénk el tőle. De akkor miért beszélünk

hogy élni jó, szenvedni elkerülhetetlen / Szeretni tisztán megistenülés“, s úgy fejezi be a verset, hogy „bent csend /, Isten hozott“. Valahogy letisztulnak végén a dolgok. Szervedni elkerülhetetlen. A szenvedés valahogy Isten műhelye is, és én nagyon megtapasztaltam, hogy akik Isten szeretik, minden javukra van azoknak. A szenvedés olyan, mint egy fájdalmas nagy operáció. A gyerek nem tudja elképzelni, hogy az jó is lehet. Azt képzelem, hogy őt senki sem szereti, mikor viszik a doktor bácsihoz. A szenvedés lehasogatja rólunk azt a lelki kérget, amelyik körülvesz. Másokat még jobban megkérgesít. Mert azoknak van minden javukra, akik Istent szeretik. Akik nem szeretik, nincs javukra a szenvedés. Az örök élet pedig biztosan van. Jézus a Jónás jelével bizonyította, ahogy előre

megmondta: megöltök, három nap múlva feltámadok. A tanítványok ezt hirdették. Na most egy hazugságot lehet hirdetni pénzért, valameddig. De ők pénzt érte nem kaptak, sőt, üldözték őket. Van egy másik vonatkozása is, egy angol lelkész dolgozta fel, meghalni egészen más – a klinikai halál eseteivel foglalkozik. Kisgyermekkorom óta meg vagyok győződve, hogy örök élet van. Amikor egyszer megszökött egy fogoly a brailai szigetvilágból, hirtelen riadót fújtak, és ott álltunk, én is, velem szemben öt méterről egy géppuska rám irányozva, riadt kiskatoná fogta, s látam a szemén, ha megmozdulok, rögtön meghúzza a ravaszt. Akkor olyan közel éreztem magamhoz az örök életet, hogy azt imádkoztam, Istenem, ha majd eljön a halálom órája, add, hogy ugyanezt érezzem. Nagy dolog, hogy nincs itt a földön vége mindennek. Ez a földi élet csak előkészület. Itt megrostálódik az emberek. És mindenki maga választja ki, hogy merre megy tovább. A mennyország is, és a pokol is itt kezdődik. Ahogy besorolnak az autók nagyvárosokban a sávokba. Mi-



Csiha Kálmán temetése

közösség, meleg lábon járó közösség. Hideg lábon járó közösség például az autókлуб vagy az állam. Szükséges érdek és fegyelem tartja össze, de ez egy külső keret. Meleg lábon járó közösség három van: a család, az egyház és a nemzet. Amit nem az érdek tart össze. Jaj akkor, ha azt érdek vagy külső keret tartja össze. Ez a három adja az igaz emberséget. Ezt a hármat ránk bízta Isten. Nem csak a családot. A családról is nagyon sokat kell prédikálni. De ránk bízta az egyházat is, és azt se szabad szégyellni, hogy mi milyen egyháznak vagyunk a tagjai, meg hogy mi is az egyház, mert az egyház egy csodálatos mennyei közösség, ami akármilyen nyomorult is, Jézus Krisztus földi teste. És a nemzet. Ezt is ránk bízta Isten, hogy Hozzá vezessük. És erre a háromra reagálnak a lelkek leginkább, mert ez meleg lábon járó közösség. Vagy pozitívan, vagy negatívan, de valahogy viszonyulnak

mégis a nemzeti problémákról? Mert az evangéliumot azért adta Isten, hogy rávetítsük a nemzetünkre. Három dolog van a német filozófia szerint. Van hideg lábon járó

kor kigyullad a zöld, nehéz átsorolni egyikből a másik sávba. Itt is besoroljuk magunkat: vagy a szeretetbe, vagy a gyűlöletbe. Egy családban is megkezdődhet már itt a pokol. Csak folytatás lesz odaát. És megkezdődhet egy családban a mennyország is. Hisznek, templomba járnak, úgy nőnek fel a gyerekek. Az már a mennyország fénye. Istennek a legnagyobb kegyelme és a legnagyobb büntetése egyszerre, amikor azt mondja: legyen úgy, ahogy akarod! Nem kellett a szeretet, a jóság, a hűség, Krisztus, a bocsánat, akkor menj oda, ahol nem lesz szeretet, Krisztus, jóság, bocsánat. De ha kellett a szeretet, a jóság, hűség, Krisztus, a bocsánat, nem vagy méltó rá, de akartad, s én Krisztusért megadom, menj oda, ahol megtalálod: ez lesz a mennyország. Itt soroljuk be magunkat. A többi csak folytatás...

A képről eszembe jut, hogy akik besorolják magukat, különösen a „rossz sávba“, nem néznek fel a jelzőtáblára?

Csak a másik autót nézik maguk előtt.

Nem ez a baj?

De. Úgy látják, hogy az szép autó, mehetünk utána.

Meddig lehet mindazt csinálni, amit végez a püspök úr?

Egyelőre 2010-ig, ha Isten erőt ad. Majd meglátjuk. A nyolcvan év határ lenne. Mert minden attól függ, hogy rám bíz-e még valamit az Úristen: nagyon sok mondanivalóm lenne még a megsüketült világnak. Míg ereje van az embernek, addig mondani kell.

hozzá. Tehát nem az a feladatom, hogy a pártpolitikáról prédikáljak, hogy az államháztartásról prédikáljak, hogy az autókluhról prédikáljak. Ez a három, amiben a lelke van az embereknek. És ezt kell Isten szerintivé tegyem. Nem én, hanem az Úr Isten, de az én munkámon keresztül. Persze ezt kiölte belőlünk a történelem, mert a diktatúrában nem volt szabad beszélni, még az egyházzal és a nemzetről se. Csak úgy volt szabad beszélni a nemzetről, ha árulóvá lettem, és békepap lettem, és idegen szólásokat mondtam. De rendszerint leszűkült az evangélium a személyre. Ez nem elég. Ránk családokat és egy egyházat, egy közösséget, nemzetet bízott az Úr Isten. Tehát szükséges az, hogy az egyének megtérjenek. Persze ez a legkisebb sejt, az egyén. De éppen, hogy szükséges az, hogy az egyházban, a nemzetben legyen egy közösségi ébredés is. A közszellem megváltozása. Egy Isten szerinti irányultság, ébredés. Hogy felébredjen. Mert nem mindenki istentelen. Aki nem jár templomba, nem biztos, hogy istentelen. Csak alszik. Elaltatták. Altatószert adtak be neki, és alszik szegény. És lehet, hogy belealszik a halálba a lelke, és fel kell ébreszteni. Ezért az egyháznak igehirdetésbe és mindenbe bele kell szólni, de másképpen, nem politikai vonalon. Hanem az egyháznak meg van a feladata, a prófétizmus. Tehát ahhoz tudnám hasonlítani a két különbséget, mint amikor egy sáros úton két csoport vitatkozik azon, hogy hogyan lehetne felszárítani azt az utat. Közben sárral dobálják egy-

CSIHA KÁLMÁN A GYÜLEKEZETÉPÍTÉSÉRŐL*

Az egyház a gyülekezetekben él. Ahhoz, hogy a gyülekezetépítésről beszélni tudjunk, tisztában kell lennünk az egyház élettanával. Nem statikus ekkleziasztikára gondolok itt, amely leírja az Egyház felépítését és főbb funkcióit. Természetesen azzal is tisztában kell lennünk – az azonban egy külön diszciplína –, amelynek részletes tárgyalására most nem térünk ki. Jelen fejezetben az egyházzal mint élő szervezettel, mint organizmussal, és nem mint organizációval foglalkozunk.

Az egyház Jézus Krisztus földi teste (Ef 1,22-23 és 4,11-12). A test Istennek legcsodálatosabb, különös teremtménye. Materiálisan tapintható, romlásnak és változásnak kitett valóság, amely nem csak vonzó vagy taszító, szép vagy undorító, hanem amelyben a külső látszat mögött belső anyagcserek zajlanak, energiafelvétel és -leadás történik, a felvett és lenyelt étel felbomlik, a belek tele vannak gázokkal, undorító bél-

sárral és ürülékkel, ezzel egy időben a vérbe különböző bacilusok kerülnek, amelyek szüntelenül támadják a test különböző részeit. Közben azonban a test egészében titokzatos és felfoghatatlan módon, de teljes valóságban benne van a lélek, a hit, a harag, a jóság, a bocsánat, a filozófia, a tudomány és a szeretet minden titka. A testnek és a léleknek ez a megkülönböztethető, de szét nem választható, csodálatos dialektikus egysége adja számunkra a földi életet, s az embert csak akkor tudjuk igazán megismerni, ha ennek az egységnek mindkét arcával számolunk.

Ilyen dialektikus egység az egyház élete is, mert az Egyház Jézus Krisztus földi teste, amelyben az Ő Lelke él. Sajnos, az egyházban is sok csúnya valóság létezik. Belső harcok, önzések, adminisztratív viták, szégyenletes egyházpolitikai intrikák, megítélendő és undorító jelenségek. De ebben a mindenestől földi közegben mégis benne él Krisztus lelke. Nem tudjuk

*Részletek Csiha Kálmán *Gyülekezetépítés* című könyvéből. Kolozsvár, 2003.

mást, és mindegyik önmaga is sáros lesz. Ugyanakkor a Nap felülről rásüt az útra. Nem lesz sáros a napsugár, de felszárítja az utat. Tehát mi a napsugár kell legyünk. Mi nem a sárba kell beálljunk és dobáljuk egymást, és ez a párt meg az a párt, meg így meg úgy. Nem. Mi felülről, az Isten oldaláról kell megmondjuk az igazat. Az isteni igazat a mi nemzetünkre is, ami a családunkra és az egyéni életünkre is vonatkozik. De azt meg kell mondjuk. Nem szabad elhallgatni. És ennek nem tett eleget az egyház. Persze nekem könnyű bírálni kívülről, mert bírálni mindig könnyű. De nem tett eleget a Magyarországi Református Egyház sem. Mert például ott van a művi abortusz. Nem volt egy zsinati határozat, hogy igenis az a mi hitünk szerint gyilkosság, és azt ne csinálják. Nincs ilyen határozat. Mert ismeritek azt a történetet, amikor az Igazság ment a Hamissággal az úton. Mentek és megéheztek. És akkor azt mondta a Hamisság, hogy: „Menjünk be egy vendéglőbe, és együnk valamit!” Azt mondta az Igazság, hogy: „De hát nincsen pénzünk!” Aztán a Hamisság: „Bízzad rám, majd én elintézem.” – „Nem lesz belőle baj?” – „Nem lesz belőle semmi baj, bízzad rám.” Hát éhesek voltak mind a ketten, bementek, a Hamisság rendelt egy nagy ebédet, ami belekerült ötezer forintba. Jólaktak, és hívta a kis fiatal pincért, és fizetett neki egy hamis tízezer forintossal. A pincér visszaadta a tízezer forintból az ötezeret, ami visszajárt. Akkor azt mondta a Hamisság: „És a többi tízezer hol van?” – „Hát tízezer tet-

pontosan körülhatárolni, hol van ez a lélek. Az egyháztagnak szívében, de melyik szívében? A lelkipásztori szolgálat, az igehirdetés, a pasztoráció, a katekézis, az egyházszerkezet, az egyházfegyelem, az istentiszteleti alkalmak mind ezt a lelket szolgálják, de hol és mikor van körülhatárolhatóan bennük ez a lélek? Az anyaszentegyházban Krisztus Lelke olyan körülhatárolhatatlan, megfoghatatlan, de ugyanakkor éppen olyan reális valóság, mint az emberi testben a lélek. Az egyház, a gyülekezet teste is lehet külsőleg szép, vonzó és kívánatos, „sömörögözés” nélküli (Ef 5,27) vagy szeplős, visszatetsző. De a legszebb testben is ott van a belek működése, az anyagcsere koránt sem esztétikus, de valóságos csodája, a növekedés és pusztulás örökös váltakozása, a bacilusok beözönlése, a fehérvérsejtek izoláló védekezése, melyet egy-egy betegség lázgörbéje jelez. Ilyen az egyház teste is.

Beteg az egyház? – persze, hogy beteg. Mindig is volt benne halálos bacilus. Beteg volt a legkisebb egysége, a tizenkettő közössége is. Volt benne áruló, árulás, gyávaságból eredő hittagadás, félelemből adódó hallgatás, tamási hitelenség. Mégis benne volt Krisztus Lelke. Ez a kicsi közösség győzte le a világot. Beteg volt az első keresztyén misszió? Persze, hogy beteg

volt. Pál és Barnabás nem tudtak egyetérteni, Pétert pedig kétszínűséggel vádolta Pál, mert hol a tradicionalista zsidóknak, hol a pogányból lett keresztyéneknek próbált igazat adni (Gal 2,11-14). Betegek voltak az első gyülekezetek? Persze, hogy betegek voltak. Olvassuk csak el a korintusbeliekhez írt leveleket vagy a Jelenések könyvéből a hét gyülekezethez írt leveleket. Betegek a mai gyülekezetek, beteg a mai egyház is? Persze, hogy beteg. Ma különösen nagyon beteg. Szüntelenül új szekták, külső és belső ellenségek: tévtanítások, a külső és belső szekularizáció, beteg emberi indulatok támadják, s a környezet, a korszellem besugárzása mint valami káros, radioaktív erőter szüntelenül öli az élő sejtek tömegét. De ebben a beteg, sokszor undorító sebekkel, szektáktól, bűnöktől és a korszellemtől terhelt egyházban mégis benne él Krisztus Lelke. Ott jár az ősi és új templomokban, az igehirdetés perceiben, a családlátogatás alkalmain, a templomba jövők vagy néha nem jövők szívében, megfoghatatlanul, de valóságosan.

A szekták vagy a meggondolatlan ébredési mozgalmak nagy tévedése az, hogy látva az egyház betegségeit ki akarnak vonulni abból, s egy egészséges közösséget kívánnak szervezni. Elfelejtik, hogy az egyház mennyei gyökerű, de

szett adni!” – „Nem igaz, mert húszezret.” És elkezdett kiabálni, hogy miféle disznóság, hogy itt ellopják az ember pénzét, nem adják vissza a hiányzó tízezret, és akkor mindenki odafigyelt a vendégek közül, nagy botrány volt, és akkor jött a főnökúr, hogy megoldja a kérdést. Rászól mérgesen a szegény pincérre: „azonnal add vissza a hiányzó tízezrest!” És akkor a szegény, a saját kis kuporgatott pénzéből visszaadta, és közben felsóhajtott: „Ó Igazság, Igazság hol vagy?” Az Igazság megszólalt halkán: „Itt vagyok, fiam, de én is ettem.” Nem szabad az egyháznak, hogy: én is ettem. És az egyház nem szabad, hogy a társadalom szekere után fusson abban a reményben, hogy felveszi a szekér, a társadalom. Hanem a társadalom előtt kell mennie. Ez volt a reformáció. Előtte ment és megváltozott Európa. És merni kell kimondani a dolgokat. Mert vagy hisszük azt, hogy Isten velünk van és megsegít és megbízott ezzel, hogy kimondjuk az igazságot, vagy nem hisszük. Persze az igazságot mindig szeretettel kell megmondani. Egy gyülekezetnek is mindent meg lehet mondani, minden bűnét meg lehet mondani egy gyülekezetnek, ha szereted a gyülekezetet, és ha úgy mondd el. Mert azt megérzi a gyülekezet. Ha szeretetlenül mondd el, akkor meg se hallgatják. Az csak ellenhatást vált ki.

földi érvényű valóság, s mint ilyen önmagában soha nem lehet tökéletes. Teljesen jóakarátú igyekezettel akarnak jó tagokat kiválogatni, s elfelejtik a tengerbe vetett gyalom példázatát, ahol a parton nem a földi emberek, hanem a mennyei angyalok válogatnak (Mt 13,47-49). Elfelejtik, hogy ha az első tizenkettő közösségét valósítanák meg, az sem lenne tökéletes, hiszen arra is azt mondta Krisztus: „Nem én választottalak-é benneteket, a tizenkettőt? És egy közületek ördög“ (Ján 6,70). Az egyházból való kiszakadás vagy a benne való izolálódás nem Krisztus szerinti megoldás, és nem hoz igaz eredményt. A sónak nem izolálódnia kell, hanem ízt adni az ételnek, feloldódni, de úgy, hogy ne vesztse el az ívét, mert akkor kidobják és megapossák az emberek (Mt 5,13).

(...)

A gyülekezetépítés feladata az egyház beteg testének gyógyítása. Jól vigyázzunk a megfogalmazással. Nem meggyógyításról, csak gyógyításról van szó. A meggyógyítás egy befejezett aktust jelent. Ez pedig ebben az esetben lehetetlen. Tudomásul kell vennünk, hogy az egyház mindig újra és újra megbetegszik, eltorzul, belázasodik, megfertőződik. Ezért mondták a reformátorok: *Ekklesia semper reformari debet*: az egyházat

mindig refonnálni kell. Ennek a szüntelen reformációnak, a megromlás elleni szüntelen harcnak a feladatát vállalja el a gyülekezetépítés. A világban élő egyházat folyamatosan pusztítja a romlás. Ezeket a szüntelen pusztulásokat kell szüntelenül újjáépíteni, éppen úgy, mint ahogy az emberi testben újjáépíti a szervezetet a meghalt vagy elpusztított sejteket. Ebbe a fogalomba tehát nemcsak egy új gyülekezet megszervezése tartozik (természetesen az is), hanem a már meglévő gyülekezetek állandóan romló lelki struktúrájának szüntelen újjáépítése, az újra és újra fellépő különféle betegségek szüntelen gyógyítása. Ezért igazi lelkipásztor és gyülekezeti munkás csak az lehet, aki legalább olyan felelősséget érez hitetlen vagy elhidegült hívei iránt, mint az orvos a rábizott betegek iránt. És ahogyan az orvosnak nem az a feladata, hogy panaszkodjék a sok beteg miatt, vagy hogy összeszidja őket, mert influenzások, hanem hogy orvosságot adjon és meggyógyítsa őket, éppen úgy a lelkipásztornak sem az a feladata, hogy panaszkodjék vagy haragudjék gyülekezete hitetlen vagy rossz tagjaira, hanem hogy lelki orvosságot adjon, és meggyógyítsa őket.

(...)

Alapjában véve kétfajta gyülekezet van. Az egyik – a rosszabb – az, ahol a lelkipásztor

Mint leendő lelkipásztorok, a családunkért ugyanúgy felelősek leszünk, mint a gyülekezetünkért. Milyen tanácsot adna Kálmán bácsi, egy lelkipásztor hogyan képes összehangolni ezt a kettőt?

A legnehezebb a nőknek. A női lelkipásztoroknak a legnehezebb, az biztos. De mindig számot kell vessek magukkal: tudom-e csinálni vagy nem tudom csinálni? Nyilván pénzkérdés is. De a pénzkérdés nem uralkodhat rajtam. Mert gyermeket kell vállalni, és arra gondolni kell. Ha én a gyermeknevelés miatt nem tudom látogatni a családokat, vagy nem tudom elvégezni a dolgomat és tönkremegy a gyülekezetem, akkor már vétkeztem. Akkor is vétkeztem, ha nem tudom felnevelni hitben a gyermekeimet. De hát akkor mi a megoldás? Szerintem a legjobb megoldás az – pláne nagy gyülekezetben –, hogy ha lelkipásztorhoz méssz férjhez. Nekem lelkipásztor volt a feleségem, és óriási dolog volt. Nagyon sokat tudott segíteni. Én olyan mérges vagyok azokra a teológusokra – nálunk egyszer ilyen volt –, hogy hallottam, hogy jaj hát ők nem udvarolnak teológának, mert ő csak azért ment Teológiára, hogy paphoz a papné akar lenni. Na, és nem becsüli azt meg, hogy a mai világban papné akar lenni valaki? Igazi papné akar lenni valaki, aki még Teológiát is végez, és segíteni akar?! Hát azt miért nem becsüli meg? Neki csak az imponál, aki nem akar papné lenni? Aki színésznő akar lenni vagy

egyedül dolgozik. A presbiteri körzetek nincsenek megszervezve, az egyházban lévő családokról nincs pontos kimutatás, minden egyházi tevékenység a templomban történik, az egyház keze nem ér túl a templomajtón. A gyülekezet béna testhez hasonló, amelynek az idegszájai nem működnek. Bár gondolkozni még jól tud, de nem mozdul a keze, a lába. A fej – a lelkipásztor – nem tudja a gyülekezet végtagjait mozdítani. A gyülekezet, a test, még él, de béna, mozdulatlan, mint egy halott. Ez a tolókcocsis gyülekezet.

A társadalomtudományban ismert a fogyasztói és a termelő társadalom fogalma. A tolókcocsis gyülekezet fogyasztói gyülekezet. A lelkipásztor termel egyedül: elkészíti és elmondja a prédikációt. A gyülekezet meghallgatja – elfogyasztja – azt, de nem adja tovább. Az igehirdetés nem folyóvá dagadó forrás, hanem sivatagban elenyésző patak lesz.

A tolókcocsis gyülekezetben nincs építő feladata a presbitériumnak, ezért a presbitérium is tekintélyét veszti és elértéktelenedik. Így indul be a presbitérium és a gyülekezet lélektani ördögkereké. Mivel a presbitérium elvesztette tekintélyét, a presbiteri szolgálat sem számít kiváltságos megtiszteltetésnek, ezért egyre nehezebb jó presbitereket találni. Mivel egyre gyengébb,

érdektelenebb és értéktelenebb személyek vállalják el a presbiteri tisztséget, ezért egyre nehezebb őket gyülekezeti munkával megbízni, és mivel a presbiteri tisztségviselők az érdektelenebből kerülnek ki, egy idő múlva a presbiterek már nem lesznek példamutató emberek, sőt a templomot is igen ritkán fogják látogatni. Mivel még a presbiterek sem mutatnak jó példát, a hívek még inkább elmaradnak a templomból. Mivel a templomlátogatás még inkább csökken, még kevésbé lehet jó presbitereket találni, és mivel nincsenek jó munkatársak sem, a lelkipásztor kedve is csökken, a templom ürül, az igehirdetés is egyre fásultabb lesz. Mivel az igehirdetés vonzóereje csökken, a templom még inkább ürül, az ördögkereké megy tovább lefelé, és megszületik a lelkipásztor lelkében a jól ismert rezignált mondat, a Sátán csapdája, a lelki haldoklás örök öngazolása: „Itt nem lehet.“ A közöny, a fásultság, a lemondás, néha a kényelem száradó avarába beletemetik Jézus ígétét: „Minden lehetséges a hívőnek“ (Mk 9,23).

Az élő gyülekezetnek angyalokereke van. Mivel jól képzett és megszervezett presbitériuma és segítőgárdája van, a presbiteri gyülekezeti szolgálat révén a gyülekezet termelői gyülekezet lesz, amely nemcsak hallgatja, hanem tovább is

utcalány? Meg kell becsülni azt, ha valaki papné akar lenni. És ha úgy vannak, akkor erre az időre sok mindent át kell vállaljon. Azonkívül át kell vállalni azt is, hogy nem veszünk most ragyogó autót, de gyermekeim vannak, valaki kiségitőt alkalmazok a családba, hogy az segítsen nekem a házimunkában vagy a gyermekörzésben, hogy tudjam végezni a dolgomat is a gyülekezetben. Mert az megint nagyon szomorú, hogy sokszor megszületik egy gyermek, és akkor még a lelkipásztor sem látogatja a családokat, mert most otthon neki kell mosogatni. Jó, ha mosogatni kell, mosogasson, de látogassa a családokat is. Amikor udvaroltam a feleségemnek, akkor – ezt fel is emlegette később sokszor – ő is végeredményben úgy gondolkozott. Mondtam, hogy a férfiaknak azt mondja a lélektan, hogy egy figyelem tengelye van. A nőknek két figyelem tengelye van. Ez azt jelenti, hogy a férfiaknál lélektanilag a hivatás az első, és utána a család, a nőknél első a család – így teremtette Isten és ez jó is – és azután a hivatás. De én mondtam, hogy nekünk meg kell abban egyezni, hogy első mindig az Úr Jézus szolgálata lesz, a gyülekezeti szolgálat. És csak azután jön a család. És ez így is volt. Igaz, nekünk nem volt társadalmi életünk, pláne várososon, amikor ott voltunk, mert mi mindig csak szolgáltunk. De arra vigyáztam mindig, hogy szabadságunk az legyen. Mert ki kellett kapcsolódnunk. És amikor már feleségem halálos ágyán volt, akkor egyszer megkérdezte tőlem, hogy mit gondolsz, hogy jól csináltuk mi, hogy

viszi az Igét, az Evangélium kisugárzik a templomból, és széles sávon eléri a híveket. Mivel az Ige a gyülekezetbe kiáradó üzenet lesz, többen fognak a templomba jönni. Mivel az igehallgatók száma nő, a lelkipásztor lelkesebben prédikál, mivel lelkesebben prédikál, még többen fognak jönni. Mivel a gyülekezet élete felfelé ível, kiváltság és megtiszteltetés lesz presbiternek lenni. Mivel megbecsült lesz a presbiteri tisztség, és azt megtiszteltetésnek veszik, egyre jobb presbitereket lehet találni, mivel a jó presbiterek jó munkát végeznek, még intenzívebb lesz a gyülekezeti élet, és így megy tovább az angyalkerék felfelé.

Természetesen az angyalkerék vagy az ördögkerék beindulása sem egynapos folyamat. Az angyalkerék beindulásához is, attól függően, hogy milyen mértékben volt lelkileg tönkremenne a gyülekezet, sokszor több éves munka, imádság és isteni segítség szükséges. Ahhoz, hogy egy sínen álló tehervagont megtoljanak, mozgásba hozzanak a munkások, nagy erőfeszítés szükséges. De amikor a vagon már jól halad, akkor azt már sokkal könnyebb mozgásban tartani. Ilyen a gyülekezeti élet, az angyalkerék beindulása is.

(...)

Társadalmunk, és így gyülekezeteink legkisebb

élő sejtje, a család, komoly veszélyben van. A családok nagy száma és a mindennapi élet is tanúskodik erről. Igehirdetéseinkben, pasztorációs munkánkban különböző evangélizációk alkalmával mindig ki kell erre térnünk. Ez azonban már részben elkésett segítség. Mint mindenben, itt is a megelőzés a legfontosabb. Már vallásórákon kell beszélünk a családalapításról, hiszen az azon résztvevő gyermekeink benne élnek a család jó vagy rossz légkörében, és a kérdés nem idegen előttük. A konfirmációi előkészítésben, az ifjúsági órákon erre ismét ki kell térnünk. Jó utat kell mutatnunk a párválasztás kérdésében is. Minden álszent vagy naiv vélemény ellenében ki kell mondanunk, hogy nem szerencsés a vegyes házasság. Ez a dolognak azonban csak az egyik oldala. A másik az, hogy szervezzünk evangéliumi alkalmakat, kellemes együttléteket, szórakozásokat is ifjaink számára, ahol megismerhetik egymást. Nyugaton sok helyen tartanak családi istentiszteleteket is, éppen ennek e kérdésnek a hangsúlyozása érdekében.

A családnevelést is a megelőzéssel kell kezdenünk. Ennek első fontos lépése a jegyesbeszélgetés. A családlátogatások alkalmain is lehetőség adódik arra, hogy ezekre a kérdésekre rátérjünk. Ne szégyelljük tapintatosan megkér-

tulajdonképpen mindig csak szolgáltunk, és soha nem volt más fajta életünk? És mondtam, hogy gondolom, hogy jól csináltuk, mert ha lett volna néha-néha egy kis szabadidőnk, akkor te találtál ki mindig valamit, hogy mit csináljunk. Ez úgy is volt, de nekünk az volt az öröm. De így is nagyon fontos a sok munka mellett – nekünk sajnos csak egy gyermekünk volt, mert a kisfiunk halva született, és a börtön után több nem is lehetett, ez volt a nagy bánatunk, de – nagyon fontos a gyermekeknek szép gyermekkorot adni. És az a család lelkiségétől függ. Nekem is nagyon szép gyermekkorom volt, mert a szüleim olyanok voltak. És mikor a kislányunk férjhez ment, akkor elment a friss férjével. A férje, Attila is jópofa fiú, visszafordult kedvesen, és azt mondta feleségemnek, hogy tessék megbocsátani, hogy elviszi. Mert nagy dolog, ha az egyetlen lányt elviszik. Kislányunk visszaszaladt, átölelt bennünket, és azt mondta: „Köszönöm a szép gyermekkoromat.“ És ez volt a mi legnagyobb ajándékunk és legnagyobb boldogságunk. Lehet szép gyermekkorot adni úgy is, ha az ember mindig megy és dolgozik. Úgy is lehet szeretni egymást, ha elvégezzük a munkánkat. És ha őszintén – és ez nagyon fontos, hogy őszintén – élsz és látja a te gyermeked, hogy a te hited nem külsőséges kegyeskedés vagy nem olyan, hogy mondasz valamit kegyesen a hívnek, és utána kimegy, és azt mondod, hogy „ez a paraszt idejön“. Hanem látja, hogy benned igaz szeretet van, az a legnagyobb ajándék neki. És akkor tud igazán úgy felnőni, hogy lélekben is tud követni.

dezni, hogy gyakorolják-e az esti kölcsönös megbocsátást és kibékülést. Valóság-e életükben az Ige: „Am haragudjatok, de ne vétkezzetek, a nap le ne menjen a ti haragotokon“ (Ef 4,26). Hogy szoktak-e otthon Bibliát olvasni. Az öntudatos református keresztyén családmódelnek jellemzője az otthoni bibliaolvasás, valamint az étkezés előtt és után való imádkozás. Tegyük világossá, hogy az asztali imádság nagyobb közösségben, esetleg vendégek jelenlétében vagy vendéglőben sem szégyen. Az a szégyen, ha nem merjük megvallani hitünket.

Még a diktatúra idején történt, hogy egy városi pártaktivista kiment falumunkára, és egy öreg székhelyhez szállásolták be, aki az asztalnál evés előtt imádkozott. Az aktivista gúnyosan megjegyezte: modern emberek már nem szoktak az asztalnál imádkozni. – Akkor az én két ökröm igen modern nevelést kapott – felelte az öreg székhely –, mert azok sem imádkoznak sohasem evés előtt. Valahogyan ez a helyzet az evés előtti imádsággal, amelyben példaképünknek az Úr Jézusnak kell lennie, és nem az ökröknek. Igaz, hogy a mai rohanó életben nincs mindig együtt a család, de amikor együtt van, részben vagy egészben, akkor együtt, amikor külön, akkor külön-külön kell imádkozni. Az asztali imádság

elsősorban hálaadás azért, hogy van mindennapi eledelünk, de megköszönése annak is, hogy egyáltalán enni tudunk, hiszen vannak nagybetegek, akik nem tudják magukhoz venni az ételmet sem, és vannak nyomorgók, a világ ezrei, akik éhen halnak ma is. Azonkívül, ha meghívjuk asztalunkhoz Jézust, ott már más lesz a hangulat, mint nélküle lenne. Már nehezebb veszekedni, káromkodni. Ha szívből mondjuk el, valami szép békesség terül az asztalunkra. Ezért van néhány holland gyülekezetben szokásban, hogy az étkezésnél egy terítéssel többet tesznek az asztalra, jelképesen arra utalva, hogy Jézus is ott van.

Tudatosítsuk azt is a szülőknél, hogy mit jelent gyermekeiknek a szép gyermekkor. A konfliktusokkal, veszekedéssel, félelemmel, szeretetlenséggel tele gyermekkor viszont egész életükre szólóan sebetek hagy a lelkükben. Beszéljünk arról is, hogy a család békéjének megőrzésében milyen nagy szerepe van a templomlátogatásnak. Ne csak hívogassuk híveinket, hanem mondjuk is el nekik, hogy miért kell templomba járniuk.

Egy régi történet beszél arról, hogy volt egyszer egy fiatalember, aki rendszeresen járt templomba, de már szerdára, csütörtökre mindig

Ravas László születésének 125 évfordulóját ünnepeljük, milyen kapcsolata volt Kálmán bácsinak vele?

Én voltam az első, aki a doktori dolgozatomban meg mertem említeni Ravasz Lászlót. Mert ő úgy félre volt téve, hogy nem volt szabad sehol sem szerepeltetni a még a nevét se a kommunista világban. A homiletikájával kapcsolatban említettem meg – mert én is homiletikából írtam a doktori dolgozatomat –, és akkor Leányfaluban látogattuk meg a feleségemmel együtt. Nagyon nehezen tudtunk kijönni Magyarországra, mert minden második évben adtak – ha adtak – útlevelet. És meglátogattuk, és említettem a homiletikáját, amit én tényleg nagyon szerettem és nagyra értékeltem. Innen látszik az ő szerénysége és kedvessége, mert azt mondta, hogy: „Ó, hát azt már régen túlhaladta az idő.“ Ennyi a róla való emlékem, de ez azért megmaradt a lelkemben.

Mi a véleménye Kálmán bácsinak, melyik az a sarkalatos pontja az egyházunknak, amely nagy változtatást igényelne?

Egyszer: Magyarországon az egyházszerkezet és az egyházi törvények sem elég misszióiak. Egy kicsit a tizenkilencedik századból maradtak vissza, amikor arról

elfelejtette, hogy miről is szólt az Ige. Komoly problémája lett, hogy érdemes-e templomba járnia, ha úgyis elfelejti a prédikációt. Élt az erdőben egy öreg, bölcs ember, elhatározta, hogy elmegy hozzá és megkérdezi. A kérdésre az öreg ezt válaszolta: mindjárt megmondom neked, csak előbb légy szíves, szaladj le a patakra, és hozz egy kosár vizet. A fiatalember szégyellte mondani, hogy nem lehet, lement, megmerítette a vesszőkosarat, és visszajött vele. Kifolyt a víz – mondta. – Nem baj, próbáld meg még egyszer. – Ismét ugyanaz volt az eredmény. Az öreg még vagy tízszer visszaküldte, mire a fiatalember elvesztette a türelmét: Minek tetszik engem mindig visszaküldeni, hát nem tetszik látni, hogy kifolyik a kosárból a víz? – Mire az öreg így felelt: Igen, a kosárból a víz kifolyt, de nézd meg, milyen tiszta lett a kosár. – Ezért kell templomba járni. Az Ige átfolyik a lelkünkön, s bár elfelejtjük, mégis megtisztul tőle a lelkünk. És nem tud tisztán maradni a lelkünk kosara csak úgy, ha újra meg újra megtisztul, mert az élet sok idegessége, gondja, baja, bűne mindig összepiszkolja. A lelkünk megfakul, eldugul, elszürkül. Eltűnik a kedvesség, a mosoly is, a jókedv is, üres lesz. Le kell menni a patakra, hogy átmossa az Ige vize.

(...)

Ha egy szőlőt közelebbről megnézünk, rögtön észrevesszük, hogy ott nem csak termő tőkék vannak, hanem a karók vagy huzalokkal összekötött betonoszlopok sokasága is. Ezek az oszlopok vagy karók nem teremnek, ezekből soha nem lesz édes szőlőfürt, de ezeknek mégis nélkülözhetetlen feladatuk van: ők tartják a szőlővesszőket, hogy azok teremni tudjanak. A gazda ezekhez a karókhöz vagy huzalokhoz erősíti a vesszőket. Ha nem tenné ezt, akkor a termés a földre omolna, a sárba verné az eső, és a drága szemek idő előtt elrothadnának. Az anyaszentegyház termő szőlőtőkéi a gyülekezetek. Az egyházszervezet csak a karó. Szerepe az, hogy a gyülekezeteket tartsa, védje, segítse a jó termés hozatalában. Zsinatpresbiteri egyházunkban ezért vannak a paritás elvén felépülő zsinat által hozott törvények. A jó egyházszervezet a presbitériumtól elkezdve az egyházkerületi közgyűlésig és a zsinat működéséig nem önmagáért, hanem a gyülekezetekért van. Jaj annak a szőlősnek, ahol a szőlőtőkék karókká lesznek, és ahol a karók azt hiszik magukról, hogy ők hozzák a termést. Az az egyházszervezet, amely nem szolgál, segíteni kívánja a gyülekezeteket, hanem csak felsőbb egyházpoli-

volt szó, hogy aki bejön az irodába és jelentkezik, azt beveszem egyháztagnak. Ez nem elég. Ezen túlment az élet. Itt meg kell menteni egy nemzetet, ami ránk bízott. Mert elveszett ez a nemzet. Hogy vesztetett el, amikor az egyház kezében is volt? Meg megszakadt a kapcsolat a lelkipásztorok és a gyülekezet között. Két dologért szakadt meg a kapcsolat: egy azért, mert nem a gyülekezetek választották a lelkipásztort, hanem mindenki beleszólt – nálunk a gyülekezetek választották az erdélyi kerületben, a váradiban nem. De az Erdélyi Egyházkerületben a gyülekezetek választották a lelkipásztort, persze az állam kellett jóváhagyja, de volt olyan, hogy nem hagyták jóvá két évig, de a presbitérium kitarthatott, hogy igenis mi ezt választottuk. És éppen mondtam, hogy mentem át Vámosgálfalván, olyan gyűlés volt, hogy az utcán végig milicisták álltak kutyákkal. Mégis a presbitérium azt mondta, hogy mi ezt választottuk, nekünk ez kell. Nem volt mese, meg gyávaság. De ahhoz ki kellett állniuk a lelkipásztoroknak is. És egyértelmű kell legyen az egyházi élet. A népért, az egyházunkért, a nemzetünkért, azért dolgozni kell. Meg kell mondani, és tiszta vizet kell önteni a pohárba. Itt egy pár évtized múlva végleg elsodorja az egyházat, ha nem áll talpára az egyház. Elsodorja a globalizáció, meg Európa. Tehát ezt meg kell változtatni, és arra kell nevelni a híveket, hogy igenis akárhol vannak társaságban, akárhol merjenek beszélni. Ne hallgassanak. Nem hallgató keresztyénekre van szükség. Modern, gondolkozó, de őszintén hívó

tikával foglalkozik, és szolgálat helyett uralkodni kíván, méltatlan hivatásához és kicserélendő. De kicserélendő az a gyülekezeti vezetés is, amelyik a függetlenkedőt játssza, és nem tartja be a közösen hozott egyházi törvényeket, megrontva ezzel nemcsak a saját életét, hanem az egész egyház belső rendjét is. A gyülekezet élete és adminisztrációja vonatkozásában is ez a helyzet. (...)

A Krónikák első könyvének 19. fejezetében olvashatunk Dávid fővezérének, Joábnak az ammonitákkal szembeni harcáról. Mi is harcban vagyunk, mint valamikor Joáb: a lélek harcában a tiszta jövővért. És ellenség elől és hátul, mint akkor, valamikor régen. Mondjuk hát mi is egymásnak Joáb harcra hívó szavát: „Légy erős, sőt legyünk bátrak mindnyájan a mi népünkért és a mi Istenünk városaiért, az Úr pedig cselekedje azt, ami neki tetszik“ (1Krón 19,13). Joáb akkor győzött. Isten segítsen mindnyájunkat, hogy a gyülekezet és jövőépítés áldott harcaiban mi is győzni tudjunk. Ehhez azonban két feltételt kell betöltenünk: először azt, hogy becsületesen szembenézzünk önmagunkkal. A bűneinkkel, a

mulasztásainkkal, az esetleges kényelemszeretetünkkel, az önelégültségünkkel is. Másodszor, hogy felmérve gyülekezetünk helyzetét, merjünk rálépni a gyülekezetépítés megszervezésének és életbe ültetésének útjára. Mindez pedig csak úgy lehetséges, ha előbb Istenre nézünk, bízunk Benne és Neki átadott szívvel Tőle kérünk erőt, segítséget, mert „ha az Úr nem építi a házat, hiába dolgoznak azon annak építői“ (Zsolt 127,1). A tizenkét év óta beteg asszony úgy gyógyult meg, hogy látva Jézust, azt mondta magában: „ha csak ruháját illehetem is, meggyógyulok“ (Mk 5,28), és az érintés kapcsán a Jézusból kiáradó mennyei erő meggyógyította. Jézus ma is átmegy közöttünk. Sokszor hiábavalónak látszó küzdelemben vérző lelkű lelkipásztorok, presbiterek s egy vérző nemzet vérző egyháza, beteg gyülekezetei között ma is átmegy Jézus, és aki a régi asszony hitével megérinti ruhája peremét, az meggyógyul.

Ez a könyv csak azért született meg, hogy segítsen elindulni feléje, hogy mondhassa nekünk is: „Leányom, a te hited, megtartott téged“ (Mk 5,34).

és beszélni merő emberekre van szükség. És nem szabad bezárkózzon az egyház. Tudományok szempontjából sem. Sokszor hallom ezt is, hogy a lelkipásztorok műveletlenek. Az értelmiség lehet, hogy önvédelemből mondja, hogy azért nem jár templomba, mert műveletlennek tartja a papot. De műveltek kell legyünk minden vonatkozásban. Mindenki fel tudjuk venni a beszéd fonalát. Mondjuk, beszélj egy darwinistával. Akkor hogyan van kapcsolódópontod hozzá? Legalább annyit kell tudjál, hogy megkérdezed tőle, amikor azt mondja, hogy a létért való küzdelem, hogy hogyan van a fexszel meg a rudens violatussal Hogy az egyik faj feláldozza magát a másikért? Hogy kihajtja a nyakát, hogy ide szúrjál, hogy megbénuljak? Hol van itt a létért való harc? Hogy mit is ír Bergson azokról a növényekről, amelyek a tóban vannak? És hogy éljenek, levegőre kell kikerüljenek, és ott a tóparton van egy másik növény, amely lehajol, és ez ránő, és felhajol az a másik növény, hogy kihozza arra az időre, a levegőre, és utána megint visszateszi? Nincs itt összeműködés? Hogy ki tudd nyitni az emberek szemét a maguk talaján. Vagy hogyha beszélj egy ateistával, egy fizikussal és azt mondja, hogy a tudomány bizonyította, hogy nincs Isten, akkor kell értsed a negyedik dimenzió kérdését. Az einsteini világképet. A csillagászat és az elméleti fizika utolsó lépéseit. Bele kell dolgozd magad, hogy ne úgy élj, hogy jaj, te csak a Bibliát tudod. Mert azt még nem nézik semmibe se. Tehát a hitetlen embereket először a saját talajukon kell megtá-

CSIHA KÁLMÁN TEOLÓGIAI ÉS IRODALMI MUNKÁSSÁGA*

Könyvek és tanulmányok

Út a pusztaságban (prédikációk). Kolozsvár 1991.
 Az igehirdetés dialektikája (tanulmány). Szemle
 Füzetek 1., Kolozsvár 1991.
 Isten asztaláról (prédikációk). Kolozsvár 1993.
 Jeruzsálem kőfalai alatt (Tanulmányok és
 prédikációk). Szemle Füzetek 9., Kolozsvár
 1993.
 Holtomiglan-holtáiglan (Református Élő Köny-
 vek 1) Kolozsvár 1994
 Ábrahám öröksége – Hárántól Hebronig. Kálvin
 Kiadó, Budapest 1995.
 Ábrahám örökösei (prédikációk). Kolozsvár 1995.
 Kelj fel és járj! (prédikációk). Szemle Füzetek
 18., Kolozsvár 1995.
 A református egyház, mint az Ige egyháza (tanul-
 mány). Reformáció-könyvek 2., Budapest
 1997.
 A királyi szék előtt (prédikációk). Kolozsvár
 1998.
 A református lelkiség, igehirdetés, jövőkép (ta-
 nulmány). Szárszói Füzetek 7. 1999. 53-61.
 Isten ösvényein (A Heidelbergi Káté gyakorlati
 magyarázata). Kolozsvár 2000.
 Gyülekezetépítés. Kolozsvár 2000.

Jöjj fel a hegyre (prédikációk) Kolozsvár 2000.
 Jézus érintése (prédikációk) Kolozsvár 2001.
 A szépség titka (prédikációk) Kolozsvár 2005.
 Vállalni kell (prédikációk) Kolozsvár 2005.
 A cserépedény kincse (prédikációk) Kolozsvár
 2006.
 Templomküzöb (Verseskötet) Kolozsvár 2002
 Teli méhek balladája Kolozsvár 2002.
 Harangszó az elsüllyedt világból Kolozsvár 2006.
 Fény a rácsokon (Börtönévek vallomása). Kálvin
 Kiadó (megjelent német és angol fordításban
 is), Budapest 1992.
 A börtöntől a püspökségig Kolozsvár 2004.
 Nemzet és evangélium Kolozsvár 2007.

A Református Szemlében megjelent prédikációk, cikkek, tanulmányok

Találkozás Jeruzsálemben. 1953. 60-63.
 Kitárult szívek. 1954. 34-46.
 Francia ökumenikus bibliafordítás. 1968. 92-95.
 Pünkösöd nagyhete. 1969. 146-149.
 Pünkösöd III. napja. 1969. 150.
 Az ortodox protestáns ökumenikus mozgalom
 fejleményei 1964-től napjainkig. 1970. 271-274.

madni. És megzavarni őket abban, hogy nem úgy van, mert önekik az az istenük. És azt hiszik, hogy az bebizonyított, és közben egészen másról van szó. A huszadik század vége felé a tudományok és a Szentírás csodálatosan találkoztak. És akkor azt tudni kell, ismerni kell. Attól függ, hogy hogyan veted fel neki a kérdést. Fontos, hogy az ő nyelvén tudd felvetni. A börtönben együtt voltam egy mérnökkel, aki nagyon jó magyar ember volt. Nem is volt egyházellenes, csak hát azt mondta, hogy a Bibliában mesék vannak. Hát hogy járt Jézus a tengeren és nem süllyedt el? És akkor mondtam neki, hogy volt egy francia világkiállítás, ahol egy egytonnás vasdarab állt a levegőben. Hogy létezik az, hogy állt a levegőben? Mert van elektromágnesesség, és úgy ki volt egyensúlyozva elektromágneses erővel, hogy állt a levegőben. Most aki nem ismeri az elektromágnesességet, és mondják neki, hogy nem létezik, ez mese. De aki ismeri, a mérnök, az megérti. Az afrikai bennszülött nem érti meg. És honnan tudod, hogy az Úr Istennél milyen energiák vannak? Az Úr Jézus milyen energiákkal járt a víz felszínén? Honnan tudod te? Hát azt mondta, igen így már el lehet fogadni. A gyermeknyelvet kell megtalálni. De ahhoz fontos, hogy ismerd is egy kicsit a nyelveket

- A prédikáció-hallgatás homiletikuma. 1970. 325-340.
- A temetési igehirdetés. 1971. 452-455.
- Könyvek folyóiratok. 1972. 121-124.
- Húsvét 2., 3. napjára. 1974. 428-429.
- Húsvét utáni 1. vasárnapra. 1974. 429-430.
- Újszenge vasárnapja. 1977. 393-394.
- Oculi vasárnap. 1978. 338-339.
- Lelkipásztorok egyházfenntartó járuléka. 1978. 371.
- Újév napja. 1980. 243-244.
- Molter Károly koporsója mellett. 1982. 437-439.
- A tanfolyam kiértékelése. 1982. 444-447.
- A visszakapott testvér. 1982. 313.
- Új Énekeskönyv felé. 1983. 134-137.
- Virágvasárnap öt arca. 1984. 316-317.
- Karácsony. 1984. 457-460.
- Gáll Károly koporsója felett. 1985. 69-71.
- Megmarad. 1985. 200-201.
- A parókus lelkipásztor is segédlelkész viszonya. 1985. 247-253.
- Evangéliumi energiagazdálkodás. 1985. 329-336.
- A házasság lelkigondozása. 1985. 431-440.
- És az Ige testté lett. 1986. 128-129.
- Hogyan használhatjuk az Institutiót az igehirdetésben? 1986. 292-294.
- Ajándék az új év partján. 1987. 110-111.
- Hervadhatatlan örökség. 1987. 246-248.
- Csak Jézus egyedül. 1987. 316-317.
- Vallomás a keresztt alatt. 1988. 148-149.
- Ellentmondás és azonosság afeltámadás és örök élet kérdésében az Újszövetség irataiban. 1988. 219-224.
- Barabás Benedek koporsójánál. 1988. 388-389.
- Imre Lajos missziói előadói tevékenysége. 1988. 529-533.
- Isten szeretete. 1989. 180-182.
- Az igehirdetés dialektikája (egzisztenciális igehirdetés). 1989. 448-540.
- Újlesztendei gondolatok. 1991. 3-4.
- Augustinus: Psalmus contra partem Donati. (Ford.) 1991. 25-30.
- Két homiletikai kérdés. 1991. 143-146.
- Az Ószövetség mitikus és legendarisztikus elemeinek helyes értelmezése. 1991. 177-180.
- Köszöntés – Acknowledgements – Grusswort –



Csiha Kálmán temetése

Ha majd legközelebb jövök, hozzatok még kollégákat, és szívesen elmagyaráznám a csodák tudományos magyarázatát. Vagy az Einstein-i világbéke és a Szentírás kijelentése. Ami nagyon érdekes és nektek is illene tudni. Az egész időkérdést és ezeket a problémákat, hogy hogyan is van az, hogyan tudná az ember megérteni?

Ezeket még nem írtam le, igazából talán rajzolni kellene. Ugye, nem mondtam még, hogy ebben a diktatúrában a tudomány bebizonyította, hogy nincs Isten. És akkor én az ifjúsági körömnek is ezt elmondtam és lerajzoltam. És most találkoztam egy régi ifjúsági körösömmel, aki mondta, hogy most is emlékszik rá, és megváltoztatta az egész életségét. Nem csak hiszem, hanem értem is. Nagy dolog. Hinni a legnagyobb dolog, de valamit megérteni is belőle óriási dolog.

- Salutation. (Nagy Lászlóval.) (Ford.) 1991. 355-362.
- A lelkigondozók lelkigondozása. 1991. 379-384.
- Püspöki jelentés az 1991. december 3-án tartott egyházkerületi közgyűlésen. 1992. 3-14.
- Az evangéliumi egyházak biztonyságtétele és szolgálata egy szekularizált társadalomban. 1992. 230-235. Ua. 1993. 335-340.
- A Sárospataki Theológiai Akadémia köszöntése. 1992. 323.
- Az idő határán. 1992. 403-404.
- Égető kérdéseink. 1993. 293-295.
- A pasztorációra való felkészülésünk az urbanizáció mai körülményei között. 1994. 40-47.
- Üzenet Dél-Afrikából. 1994. 75.
- A keresztyén erkölcs értékei és a piacgazdaság. 1994. 154-158.
- Templom és család. 1994. 375.
- Az új év küszöbén. 1995. 3.
- Püspöki jelentés az Erdélyi Református Egyházkerület 1994. október 12-én Kolozsvárt tartott közgyűlésén. 1995. 52-59.
- Ekkleziasztikai önismeretünkről. 1995. 143-148.
- Kettős feladat előtt. 1996. 3.
- A gyermeksjátó feladata. 1996. 290-291.
- Szabó Dezső egyház- és nemzetlátása. 1999. 4-8.
- Bánffy Miklós, az Erdélyi Református Egyházkerület főgondnoka. 1999. 87-89.

*Forrás: *Cselekvő hit – Emlékkönyv Csiha Kálmán püspöki szolgálatának 10 éves évfordulójára. Az Erdélyi Református Egyházkerület kiadása. Kolozsvár, 2000.*

A legfontosabb az emberek Istenhez való vezetése az. De ezen belül az egyik az abortusz elleni harc. De ehhez hozzá tartozik az, hogy minden konfirmandusnak le kell vetíteni például a Néma sikolyt. Mert nem elég csak azon sopánkodni, hogy megölik a gyermekeket. A nevelésen óriási hangsúly van. Mondták, „de hát az olyan megrázó!” Mondtam, hogy azért, hogy maradjon benne a lelkükben. Amikor oda kerülne a sor, ne öljék meg a gyermeküket. Tehát erre tudatosan készülni kell. Azért is egy vallásórára nem elég az, hogy én leadom nekik az anyagot. Tudatosan nevelni kell a családi életre. Megkérdeztem én a kicsiktől is, hogy nem tudom nálatok hogy van: vagy szerették egymást édesapádék, vagy nem szerették? Részeges édesapa? Ne válaszolj, de gondoljátok meg jól előre, hogy egyszer ti is felnőtök, megházasodtok, férjhez mentek, hogy ti boldogok vagytok így, vagy boldogtalanok vagytok így? Nektek is gyermekeitek lesznek. Gondoljátok át, hogy boldog gyermekeitek legyenek. Előre meg kell nekik mondani, mert ők már fel tudják fogni hét-nyolc éves korukban, mert a saját bőrükön érzik. És megmarad bennük. És erre öntudatosan nevelni kell. A szép családi életre és a hitre, mert minden, ami a Bibliában van, az mind benne van a gyakorlati életben. Csak meg kell mutatni, hogy hol van benne, mert különben azt hiszik, hogy mese az egész. Az benne van az életben. És erre tudatosan nevelni kell. A másik pedig: megkeresni az elhullottakat. Szóval az egyházon kívülieket mind megkeresni és behozni őket. Ez a két legfontosabb munka, amit el kell végezni.

Csiha Kálmán imája*

Mennyei Édesatyánk, köszönjük Neked azt a csodálatos nagy kegyelmet, hogy bennünket elhívtál, hogy szolgáljunk Téged, és hogy benne legyünk a Te ölelésedben, a Szentlelked áradásában, hogy a mi lelkünkön mehessen át mások lelkébe az, amit üzensz.

Segíts meg, hogy látó szemünk és halló fülünk legyen, és hogy boldog lelkipásztorok legyünk. Hogy ne önmagunkat keressük, ne önmagunkat akarjuk előre tolni mindig, és ne önmagunk dicsőségét, és elismerését keressük. És még nem is csak a magunk boldogságát, hanem a Te dicsőségedet, a Te szeretetedet adjuk tovább, és keressük a mások boldogságát, hogy mi is boldogok lehessünk. Adj nekünk szép lelkipásztori életet, kérünk, hogy első a szolgálatunk legyen, hogy első Te legyél a mi életünkben. Hogy boldogság legyen minden igehirdetés és minden látogatásra való készülés. És hogy értelme legyen az életünknek. Köszönjük, hogy együtt lehettünk. Kérünk, legyél a Teológiával is, a tanárokkal is, hogy tudjanak sok szép és igaz dolgot átadni nekünk. És legyél velünk. És keressük, kutassuk: hogyan lehet Neked jobban szolgálni? Hallgass meg Szent Fiadért, Jézus Krisztusért. Ámen.

*Elhangzott 2007. november 8-án, a Honvesztés vagy honfoglalás? című evangelizációs héten a budapesti Fásori Református Egyházközségben.

CSIHA KÁLMÁN
IZENEM HAZA

Izenem haza: él az Isten
És ahol Ő jár, van remény.
Ne féljetek: megőriz itten
Hát fel a fejjel, Mesikém!

Legyél bátor, mint eddig voltál.
– Értem aggódni nincs miért –
De kislányunkat tanítsd meg, hogy
Imádkozzék a foglyokért.

Izenem haza: könny ne hulljon
Sóhaj ne szálljon hasztalan
Fiatokra a messze tájon
Az Úr Istennek gondja van.

Sok nehéz percen, szenvedésen
Az Ő hatalma áthozott.
És hazavezet (Bizton érzem);
Kegyelme meg nem változott.

Tudom, hogy értem reggel, este
Az Ő kegyelmét kéritek
S az életem az idegenben
Az Ő szent keze védi meg.

Ő haza visz, mert haza vártok
S mert munka vár még én reám.
Mert vár reám egy kicsi gyermek
És vár reám a Bibliám.

Nyugodt vagyok: tudom, hogy Isten
Megadja majd a vágyatok,
Csak férfi módra: erős hittel,
És bízó szívvel várjatok.